

העיר עובדת

אוקטובר 2015

תכנית אסטרטגית לעירוניות בת-קיימה
המשרד להגנת הסביבה

ספר פרויקט

אוקטובר 2015

תכנית אסטרטגית לעירוניות בת-קיימה
המשרד להגנת הסביבה

תוכן עניינים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

תוכן עניינים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

- דברי פתיחה והקדמה
- תהליך העבודה ולוחות זמנים
- צוות העבודה
- מונחון
- מגמות ואתגרים
- תועלות כלכליות
- עירוניות: חזון ועקרונות התכנית
- מאפיינים של עירוניות טובה
- עשרה מנופים אסטרטגיים של המשרד
- 234 כלי מדיניות
- 76 כלי מדיניות מהעולם
- כלי מדיניות נבחרים של המשרד
- גאנט עבודה
- תכנון היישום, יעדים ומדדים לדוגמא

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

[מעבר מהיר](#)

העיר עובדת

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

קוראים יקרים, עשינו מאמץ רב לכלול בספר שלפניכם קישורים רבים ככל הניתן למקורות מידע שונים: כתבות, מפות, תכניות מתאר, תכניות אסטרטגיות, מחקרים כלכליים מהארץ ומהעולם ועוד. במידה ונתקלתם בקישור שאינו נפתח או בכתובת אינטרנט שהתעדכנה, אנא כתבו לנו לאחת מכתובות הדוא"ל למטה.

הפקה: אשכול תכנון ומדיניות, המשרד להגנת הסביבה

לפרטים נוספים ניתן לפנות:

המשרד להגנת הסביבה, אשכול תכנון ומדיניות, שחר סולר, shahars@sviva.gov.il
המשרד להגנת הסביבה, אשכול תכנון ומדיניות, לירז רותם, lirazr@sviva.gov.il
המשרד להגנת הסביבה, אשכול תכנון ומדיניות, אסף צחור, asaft@sviva.gov.il

לציטוט: "העיר עובדת: תכנית אסטרטגית לעירוניות בת-קיימה, צחור, א', המשרד להגנת הסביבה, 2015"

© Rutgers Palestine Future Cities

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

דברי פתיחה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

בשנת 2009, 50 אחוז מאוכלוסיית העולם גרה בעיר. עד שנת 2030 האוכלוסייה העירונית תגדל מ-3.5 מיליארד ל-4.7 מיליארד תושבים. בערך 50 אחוז מהתוצר העולמי מיוצר ב-600 מרכזים עירוניים. עד 2025, 40 אחוז מהצמיחה בתוצר העולמי תתרחש בערים בשווקים מתפתחים. ערים אחראיות לשני שלישים מצריכת האנרגיה העולמית, ל-60 אחוז מצריכת מי השתייה, ל-70 אחוז מפליטת מכסות פחמן דו-חמצני.

והתהליך מתקדם מהר מאי פעם. זה הגיוני: העיר טובה לתושבים. הם נהנים מתחבורה יעילה יותר, משירותים זולים יותר ומשכר גבוה יותר. הסבירות שהשכנים שלהם יהיו משכילים גבוהה יותר. העיר טובה גם למדינה. העיר נוטה להיות יותר פרודוקטיבית, להגדיל יותר את הפריון הלאומי ולעודד יותר חדשנות מאשר הכפר. לבסוף, המעבר מהכפר אל העיר טוב גם לסביבה הואיל וההשפעה של האדם העירוני – במונחי טביעת רגל אקולוגית – קטנה יותר מההשפעה של האדם הכפרי, כשהוא מפוזר על פני שטח גדול יותר.

תופעת העירוניות מהממת אותנו בהיקפים שלה. לכן הכריז ארגון ה-OECD על המאה העשרים ואחת בתור "המאה המטרופוליטית". לכן המשרד להגנת הסביבה בישראל, מדינה שבה למעלה מ-90 מהאוכלוסייה כבר גרה בערים, החליט לעסוק בנושא.

בשלהי שנת 2012, המשרד להגנת הסביבה השיק תהליך תכנון אסטרטגי רב שנתי. הנהלת המשרד זיהתה תופעות סביבתיות וארגוניות שמצריכות לבחון מחדש איזה תפקיד המשרד משחק בעיצובן. שלוש שנים מאז שיצאנו לדרך, ולאחר שעסקנו בצדק סביבתי, בניהול חומרים, באיכות חיים וקיימות, בהיבטים ארגוניים של הון אנושי ובניהול סיכונים, הגענו אל העיר.

אבל למעשה, המשרד להגנת הסביבה מעולם לא עזב את העיר. הוא דחף למהפכת הפסולת והמחזור, להתייעלות אנרגטית, לבנייה ירוקה, לניקוי קרקעות מזוהמות, ולשמירה על הטבע העירוני, ביו היתר. ההיכרות שלנו עם העיר אינטימית. אנחנו בפתחי הארובות, בצינורות הניקוז ובשטחים הציבוריים הפתוחים.

דברי פתיחה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

אנו מכירים בכך שלמרות שתהליך העיר שונה מעיר לעיר, הוא מעוצב על ידי כוחות דומים בכל מקום. הערים צומחות צומחות בגלל שהן מרכז של פעילות כלכלית ובגלל שהן מציעות לתושבים שלהן יותר הזדמנויות לשפר את חייהם. עובדי עירייה בכל מקום מתמודדים עם המשימה של מיקסום התועלות של התהליך בה בעת שהם מנסים לצמצם ולמזער את המגרעות שלו. הם נדרשים לספק ביעילות ובזול שירותים לתושבים שלהם ולהבטיח חינוך מעולה, ניקיון, תשתיות מצוינות, שירותי בריאות, אתרים לפעילות תרבותית, ואם אפשר אז גם מרחבים של חדשנות, תעסוקה וייצור.

אם כך, מטרת תכנית "העיר עובדת" הן להתבונן מחדש בתופעה, להבין את הסיבות שלה ואת התוצאות שלה, לבחון את מקום הממשלה בעיצוב התהליך בזמן התרחשותו, ולהבטיח שהוא ייטיב עם כל התושבים.

אני רוצה להודות לכל החברים בצוות העבודה, ליועצים, לארגונים שלקחו חלק בגיבוש התכנית, למרואיינים ולכל מי שתרום מזמנו לטובת גיבוש האסטרטגיה.

ספר העבודה שלפניכם הוא של המשרד להגנת הסביבה, אבל המידע בו רלוונטי לכל מי שמושפע מהעיר ולכל מי שמשפיע עליה. זה בעצם כולם.

גלית כהן, סמנכ"לית
יו"ר ועדת היגוי "העיר עובדת"
המשרד להגנת הסביבה

הקדמה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

אם המצב האנושי נע עד כה בין שתי קצוות: תנועה והתיישבות, כפי שקבע לואיס ממפורד הבלתי נדלה, ואם ההיסטוריה לימדה אותנו שהאחד תמיד בא על חשבון האחר – ניידות במחיר של ביטחון או יציבות במחיר של הרפתקה, אז העיר המודרנית מציעה גם וגם.

העיר המודרנית, ובמיוחד הביטוי הקיצוני שלה – המגלופוליס, אכן מציעה קביעות ויציבות. אבל מסיבה זו, היא מאפשרת גם ניסוי ולמידה (שמצריכים לשמור על משתנים מסוימים קבועים). מעבדה דרוויניסטית גדולה: רק בעיר המודרנית יתכנו וריאציות רבות כל כך של ההמצאה האנושית; ניסוי וטעיה בקנה מידה נרחב; ברירה טבעית, מדעית וקפדנית, של רעיונות וטכנולוגיות; הסתגלות, ולבסוף – התכונה הנחשקת כל כך של הדארוויניזם – שיפור תוך כדי שינוי.

העיר, אותה תופעה אנושית שמקדמת דנא הייתה המאפשרת הגדולה של פעילות מורכבת ויצרנית – כמו בחוות נמלים, או בכורת דבורת הדבש, או באינספור תאי העצב (הנורונים) המקופלים שכבות שכבות במוח – כשמניחים לה לעצמה, היא מטפסת לראש שרשרת המזון של המבנים החברתיים, המורכבים והממוסדים.

האמנם? מספיק להיזכר בגורדי השחקים, אוניברסיטאות העילית, אולמות הרסיטל, הרכבת התחתית, המחיאון, האגורה (השוק המסורתי), החומה והמגדל, כדי להיווכח בעוצמה הבלתי מתפשרת של ריכח צפוף של הון אנושי, חברתי וכלכלי במקום אחד. וגם של הון טבעי – מגדלים של שיש, בטון, עץ חכוכית, של קורות פלדה, ושל גנים זואולוגים, גנים בוטנים ושל גני החיות. עוצמה כובשת כל.

בסוף, הבחין היטב אדוארד גלייזר, העיר מנצחת.

הקדמה

אבל כמו היצור שכונן אותה ומקונן עליה, העיר אינה מושלמת. ג'נטריפיקציה, גטאות, וחוסר נגישות פוגעים בשוויון ההזדמנויות. ובכלל, אין דין עיר אחת כאחרת. ייתכן, שכל הערים המאושרות דומות זו לזו (עודף תקציבי, ריאות ירוקות, גנים ושכיות חמדה, תרבות, פנאי), אבל כל עיר אומללה היא אומללה בדרכה שלה (פעם תברואה, פעם תשתיות או תחבורה, פעם גרעון, פעם זיהום ופעם פשיעה).

הפרפרזה לטולסטוי (אנה קרנינה) ממחישה את העובדה שלפעמים צריך להתערב. שלפעמים צריך מעט רגולציה. עירוניות חופשית, כמו שוק חופשי, כשהיא לא מפוקחת היא עלולה להוביל לעיוותים: זחילה עירונית ופרבור, עוני ופשע, בנייה צמודת קרקע, תחבורה מוטת רכב פרטי, זיהום אוויר ותחלואה. במקרים קיצוניים יותר, ובעקבות פיתוח תעשייתי לא מבוקר, מצבן של ערים מסוימות בעולם מגיע אל עברי פי פחת.

למה המשרד להגנת הסביבה מתעסק בעירוניות, למה בית העירייה לא מספיק? התשובה לא ברורה מאליה. הרי הממשלה גבוהה ורחוקה מעל העיר: מעל הקיוסק, מעל מעבר החציה, מעל בית המלאכה. בלשון ציורית, האצבעות של הממשלה עבות מידי כדי לווסת ולכוון מנגנון עדין ודינאמי כל כך כמו הרחוב, הבלוק, הבניין, הכיכר, הקיר החי או הגג הירוק.

כמו פיל בחנות חרסינה, או גוליבר בארץ ליליפוט, יותר מידי מעורבות ממשלתית בהלכות העיר עלולה לזרוע נזק ושיתוק. המגמה – אם כבר – צריכה להיות הפוכה: גישה פלורליסטית יותר, האצלת סמכויות, בניית יכולות של גמישות ושל חוסן ושל חדשנות, יותר העברת אחריות לערים, לוועדות המקומיות, לתושב, לעסק.

כך או אחרת, הממשלה משחקת תפקיד קרדינלי, עצום, בעיצוב המרחב האורבני.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

הקדמה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

אבל לא מספיק לשחק תפקיד, צריך לעשות את זה נכון. אילו סמכויות למסור? אילו יכולות לבנות? היכן להתערב? כאסטרטגים בעולם קצר במשאבים, חובה עלינו לשאול: אם היו למשרד רק 50 מיליון שקלים או 250 מיליון שקלים או 2.5 מיליארד שקלים לחלק לערים, כיצד צריך להקצות אותם, ובין מי, ומתי? אם לשחרר מידע איזה מידע לשחרר? אם לעבוד עם שותף, עם איזה שותף לעבוד?

כאסטרטגים חובה עלינו לשאול: מה היתרון התחרותי של המשרד? האם זה כסף? האם ידע? האם רעיונות? האם כושר המשגה? האם נאמנות בלתי מתפשרת לאיכות החיים היום ובעתיד?

כדי לגשת לסוגיות הללו, המשרד השקיע מאות שעות אדם של עשרות עובדים: אדריכלים, מתכנני עיר, מהנדסים, כלכלנים, משפטנים, מומחים בניהול משאבי טבע, בגיאולוגיה, בהידרולוגיה, בשרטוט תכניות מתאר, במדעים מדויקים ובמדעי החברה, באסטרטגיה ובתכנון. נועצנו במומחים. עוד לפני משיכת הקולמוס הראשונה, שוחחנו עם ראשי עיר. ראינו ראשי עמותות. ערכנו קבוצות מיקוד עם תושבים.

כשאמרו לנו שהעיר לא עובדת אז אמרנו שהעיר כן עובדת, וקראנו לתכנית הפעולה שלנו "העיר עובדת". ואז נדרשנו לשאלות.

סקרנו עשרות מקורות: ספרים קאנוניים, מאמרים ומגזינים. במרוצת הזמן, ממפורד, ווייט, ספק, גהל, גלייזר, ג'ייקובס, פלורידה, מונטגומרי ושות', הפכו לבני בית. הפכנו בתמא"ות, תמ"מים ותב"עות, במסמכי מדיניות וחוקים. הכנסנו לספר שלפניכם מאות הפניות, קישורים ומקורות מידע.

הקדמה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

לקחנו את השוטטות – אולי המחווה העירונית הפרחאית ביותר – ברצינות תהומית, ויצאנו לטיול (לדאבוננו, וירטואלי) בלונדון, קופנהגן, ניו יורק, סידני, מלבורן, ננטס, בריסטול, ונקובר, סן פרנסיסקו ובעיר המדינה סינגפור, כדי לבחון מקרוב את האסטרטגיות העולמיות המוצלחות ומעוררות ההשראה ביותר. ואז בררנו את המוץ מן התבן: זיהינו עשרה מנופים אסטרטגיים ו-310 כלי מדיניות מהארץ ומהעולם מתוך רשימה של אלפים. אלו הם "האריחים הצבעוניים" של הפסיפס שלפניכם, שנקרא "העיר עובדת".

מה החזון שלנו? כפי שוויליאם ה. ווייט ישב עשר שנים בקרן רחוב ניו-יורקית או על ספסל בכיכר ובחן את האינטראקציה התזתית בין האדם והמרחב, וכפי שספרו הפך בעצמו לכיכר שפוקדים אותה מתכננים וחוקרים – כך גם "העיר עובדת" מבקשת להיות מעין כיכר שוק, מעין מזרקה בפיאצה שמטילים אליה מטבע ומקווים להשראה. מקום מפגש של תיאוריה ומעשה. מקום שחוזרים אליו לקבל רעיונות.

ואם כל זאת יסתכם בחופן של פרויקטים, מעט השראה לראש עיר מאן דהו, קריאת כיוון למעורבות ממשלתית במרחב האורבני, הוכחה זוטא שהעיר אכן עובדת, או תרומה צנועה לאבולוציה של המפעל האנושי המונומנטלי הזה - שנקרא "העיר" – דיינו.

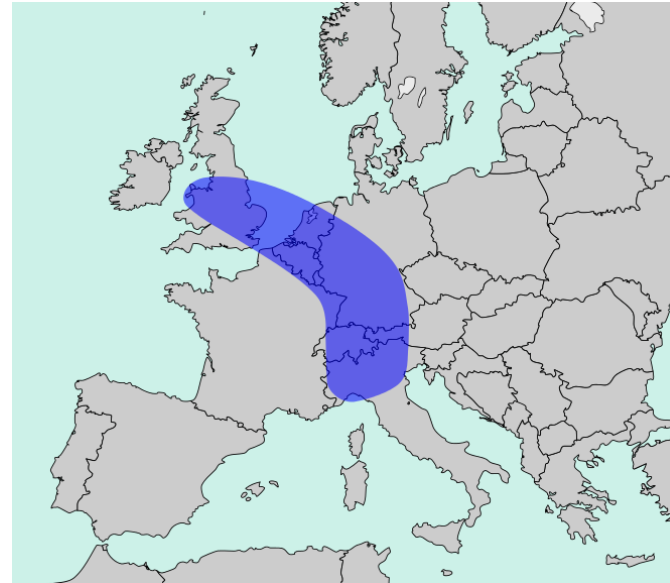
אסף צחור,

מחבר הספר "העיר עובדת"

המשרד להגנת הסביבה

הקדמה

מגלופוליס "הבננה הכחולה": 110-130 מיליון תושבים במרחב אורבאני רצוף ומקושר הכולל את ליברפול, מנצ'סטר, לידס, לונדון, ליל, בריסל, אנטוורפן, אמסטרדם, רוטרדם, האג, לוקסמבורג, פרנקפורט, מינכן, שטוטגרט, שטרסבורג, באזל, ציריך ומילאנו, בין היתר ([קישור](#)).

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

העולם אינו שטוח,
הוא מפולס ומרוצף

אדוארד גלייזר, ניצחונה של העיר, 2011

תהליך העבודה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

חברי צוות העבודה "העיר עובדת"

עזרו, ליוו וייעצו

צוות המחלקה לאסטרטגיה, עיריית תל אביב-יפו
צוות תחבורה, עיריית תל אביב-יפו
מכון ירושלים, האוניברסיטה העברית
חברת SIT חשיבה המצאתית שיטתית
ברק כץ, מתכנן ערים
דני עמיר, מתכנן ערים

יושבת ראש ועדת היגוי
גלית כהן

מנהל התהליך ומחבר
אסף צחור

סקירות בינלאומיות
חברת מידטה

מקור לשפה עיצובית ולגרפיקה
Rutger Paulusse, Future Cities, [קישור](#)

36 חברי צוות עבודה העיר עובדת (סדר אלפביתי)

לוטן ניר	אברהם רן
ליון שי-לי	אדרי ורד
לינדר זיוית	אמיתי מיטל
לסטר יובל	אריאב אורן
סולר שחר	בן צור אבי
פינקלר הילית	ברונשטיין עינת
פלוטניק ברית	ברנע שירלי
צחור אסף	גולוב ליאורה
צימנד גילי	דיטל אילת
צלניקר יואב	ובר ברוך
קרני אוהד	זילברטל עופר
רביב תמר	זלצברג אמיר
רדאעי אבי	זס"ק טל
רחן איילת	יוניסי איציק
רותם לירח	יפה אייל
שטורמן חמי	כהן גלית
שמאי רותם	כרמון עומרי
שני ירדן	כרמל מילכה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תהליך ולוחות זמנים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

- איסוף מידע וסקירות אסטרטגיות (דצמבר 2014 – פברואר 2015)
- פגישות וראיונות עם בעלי עניין (פברואר – מרץ 2015)
- פגישה ראשונה צוות היגוי: התנעה ותיחום גבולות (אפריל 2015)
- אנליזה של ממצאים וגיבוש מתווה עבודה (אפריל-מאי 2015)
- סדנה ראשונה **צוותי עבודה**: אישור חזון, מטרות, תחומי התערבות, מנופים אסטרטגיים והצגת מתווה לעבודה עצמאית (יום שני, 25 מאי 2015)
- סדנת עבודה עצמאית **צוותי עבודה**: המלצות בנוגע לכלי התערבות, מינוי מובילים, זיהוי חסמים ומאפשרים, דרישות תקציב, בקשות למחקר תומך להשלמת פערי מידע (יום רביעי, 03 יוני 2015)
- סדנה שלישית **צוותי עבודה**: גיבוש המלצות לכלי מדיניות ומיזמים (01 יולי 2015)
- התייעצות עם מומחים, יועצים ומתכנני ערים: טיוב ותקצוב כלי מדיניות (יולי-אוגוסט)
- פגישה שנייה צוות היגוי: אישור כלי מדיניות והערכת הקצאת משאבים (אוגוסט 2015)
- פגישה רביעית **צוותי עבודה**: הצגת גאנט והגדרת מדדי תוצאה (02 נובמבר 2015)
- פרסום תכנית במשרד (נובמבר 2015)
- פגישות בקרה (ינואר 2016, יוני 2016, ינואר 2017)

מקורות מידע

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

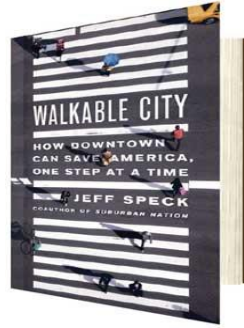
[חזרה לתוכן
העניינים](#)

סקר ספרות

- שבעה ספרים ו-30 מאמרים אקדמיים
- תמ"א 35 (תכנית מתאר ארצית משולבת לבניה, לפיתוח ולשימור)
- תמ"א 38 (תכנית מתאר ארצית לחיזוק מבנים קיימים בפני רעידות אדמה)
- תמ"א 23 א/4 (מערכת תחבורה עתירת נוסעים)
- קיימות 2030 מכון ירושלים, האוניברסיטה העברית
- ישראל עירונית 2050 עמותת מרחב
- המדריך לתכנון סביבתי, המשרד להגנת הסביבה

סקרים, ראיונות ופגישות עם בעלי עניין

- סקר עמדות ציבור וארבע קבוצות מיקוד: אשדוד, חיפה, גוש דן, באר שבע
- ועידת ראשי רשויות שכללה 474 משתתפים ו-62 תגובות שהוצעו על ידי ראשי ערים, ראשי מועצות מקומיות ואזוריות בארבע סוגיות: בנייה ירוקה, הפרדת פסולת, רישוי עסקים, התייעלות בצריכת משאבים
- ראיונות עם בעלי עניין בתל אביב, ירושלים, באר שבע, כפר סבא, שהם, רעננה, אשדוד, כפר קאסם

מקורות מידע

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

טבלת סיכום עמדות ציבור

נשאים מרכזיים	עמדות כלליות	כלי מדיניות מבוקשים
קבוצות מיקוד (60 משיבים)	זיהום אוויר, קרינה ורעש, מידע	1. מידע זמין ונגיש שמגיע בדחיפה 2. תמריצים חיוביים והקלות בארנונה
ועדת ראשי רשויות (62 משיבים)	תחבורה, הפרדת פסולת, בנייה ירוקה, רעש וקרינה, התייעלות בשימוש במשאבים, טבע עירוני	1. פתרונות קצה להפרדת פסולת ותמריצים ישירים לתושב 2. טיפול בפסולת בניין 3. התייעלות אנרגטית ואנרגיה חלופית
ראיונות עומק ברשויות (20 משיבים)	סייע במשאבים, פסולת, מידע ושקיפות, תחבורה ציבורית ותחבורה חשמלית, טבע עירוני, התמקדות בסימבולים	1. מידע זמין ונגיש שכולל מידע על תהליכים שונים 2. מתקני קצה לטיפול בפסולת ומדיניות הפרדת פסולת ברורה תוך תיעודף בין זרמים 3. תחבורה ציבורית 4. מנגנון ארנונה – מרכזי תעשייה – חלוקה אזונית – תקציבים ייעודיים 5. תמריצים ישירים לתושב (PAYT) 6. פסולת מגור עסקי 7. עידוד יחידות סביבתיות 8. הצללה מפני השמש
ראיונות עומק יח"ס (4 משיבים)	היבטים ארגוניים ויחסי עבודה, שינוי תפיסה בעבודת המשרד – מאוכף ומעניש למעצים ומתמרץ	1. לחץ את היחידות הסביבתיות בתקציבים, בסמכויות, בכוח אדם ובהכשרות
ראיונות עומק ארגונים (3 משיבים)	מידע, עירוניות, תמיכה בעמותות, פסולת	1. לחבר למהפכת הפסולת את המגזר העסקי 2. "מהפכת המידע היא מכפיל כוח רציני מאוד. הגיע הזמן שהמשרד להגנת הסביבה ינצל אותה" 3. תמיכה בעמותות 4. התייעלות אנרגטית
ראיונות עומק פורום ה-15 (2 משיבים)	עירוניות, הפרדת פסולת, תחבורה	1. הקמת מתקני קצה לטיפול בפסולת 2. תמריצים לבנייה ירוקה 3. קידום רשויות תחבורה מטרופוליטיות 4. שינוי התנהגות והסברה לציבור

מקורות מידע

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

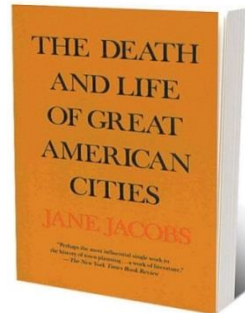
יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מתוך ריאיון עם מנכ"ל "חיים וסביבה", ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל

"המשרד להגנת הסביבה חייב להתמקד בעירוניות ובערים. שם נמצאות ההזדמנויות הגדולות ביותר. שם נמצאים האתגרים הגדולים ביותר. שם נמצאים השותפים. הגיע הזמן לנהל מערכה אסטרטגית בנושא ערים בנות קיימה. הנושא הזה נוגע בכולם: בכל הקבוצות, בכל המיעוטים, בכל המהגרים, בכל השטחים, כולל במטמנות, בכל אתרי הים והנחלים. זה הנושא שהכי משפיע על הציבור – כי שם הציבור נמצא.

"כשהתושב פותח את החלון הוא בעיר. הפנייה הראשונה של התושב לכל בעיה ובכל סוגיה היא לעיר. הממשלה לא נוגעת באופן ישיר בענייני היומיום של התושב. יתושים זה עירייה, פסולת זה עירייה, רעידת אדמה או שלג זה עירייה. הגיע הזמן להבין את הסיטואציה הזו. הגיע הזמן לתת לערים סמכויות, כלים ותקציבים. זה ישפר את איכות החיים וזה יפתור בעיות".

© Rutgers Palestine Future Cities

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מונחון

עיר

מקום קבע של התיישבות אנושית. ההתאספות האנושית בערים היא מקור לצמיחה כלכלית ולשגשוג תרבותי ולקדמה חברתית.

Newman, P., Jennings, I (2008): Cities as Sustainable Ecosystems: Principles and Practices, Publisher: Island Press

עיר ראשה

עיר גדולה בהרבה משאר הערים במדינה. חלק ניכר מן האוכלוסייה מתגורר בה. מספר תושביה גדול בהרבה מזה המתגורר בעיר השנייה בגודלה במדינה. התופעה אופיינית בעיקר למדינות המתפתחות בעולם. במרבית המדינות המתפתחות נוצר מדרג עירוני המכונה "עיר ראשה" קרי, למעלה מ-50% מאוכלוסיית המדינה מתגוררת בעיר הראשית שהיא לרוב עיר הבירה (בניגוד למדרג מאחן יותר הקיים במדינות המפותחות). מצב זה יוצר לחץ בלתי סביר מבחינה כלכלית, דמוגרפית ואנושית על המשאבים הקיימים בעיר.

Goodall, B. (1987): The Penguin Dictionary of Human Geography, London, Penguin

מטח : המרכז לטכנולוגיה חינוכית. צוות גיאוגרפיה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מונחון

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

המעבר מהכפר (rural) אל העיר (urban) לפי חתכים מרחביים (Transect)

על סמך הקונגרס האמריקאי לניו-אורבניזם והלל שוקן (שקופית 44 במצגת; [קישור](#))

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מונחון

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

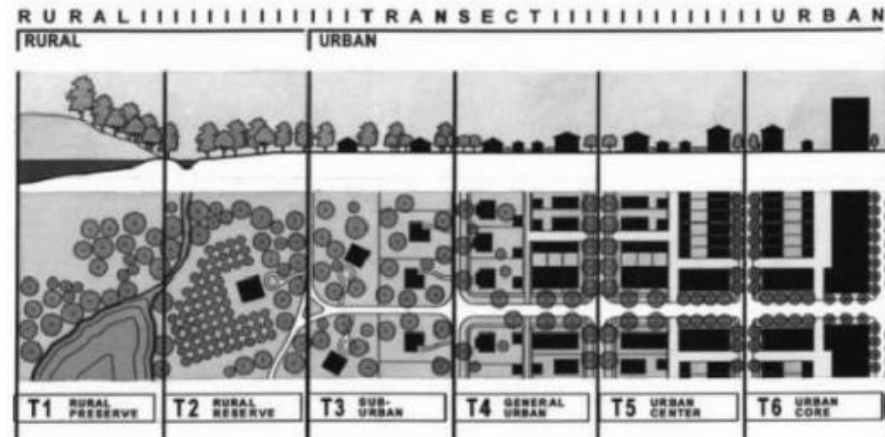
כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

המעבר מהכפר (rural) אל העיר (urban) לפי חתכים מרחביים (Transect)

על סמך הקונגרס האמריקאי לניו-אורבניזם והלל שוקן (שקופית 44 במצגת; [קישור](#))

מונחון

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנפים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

צפיפות עירונית

יחס בין הפעילות העירונית ובין שטח הקרקע עליו היא מתבצעת. המונח "פעילות עירונית" הוא מונח משתנה: פעילות עשויה להיות מבוטאת בכמות יחידות דיוור, במספר נפשות או במספר מועסקים. צפיפות גבוהה משקפת את מידת מרכזיותו של אזור, בין היתר. מרכזים עירוניים ראשיים (מע"רים) מתאפיינים בבנייה בעצימות גבוהה ולכן בצפיפות עירונית גבוהה. להבדיל, זחילה עירונית מתאפיינת בהיעדרם של מע"רים, בהיחלשותו של המע"ר המסורתי וביציאה של עסקים ושירותים לפרברים.

פרנקל ואשכנזי (2005): חזון בר קיימא מול מציאות זוחלת? תבנית הזחילה העירונית בישראל, מוסד שמואל נאמן למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה

זחילה עירונית

צורה של פיתוח עירוני המאופיינת בצפיפות נמוכה ובהתפשטות נרחבת ובלתי רציפה במרחב, על פי רוב, בשוליים של אזורים מטרופוליניים. זחילה עירונית נחשבת לתופעה בלתי רצויה ובעלת השלכות שליליות רבות: חוסר יעילות כלכלית, היחלשות כלכלת מרכז העיר ופגיעה בטבע

פרנקל ואשכנזי (2005): חזון בר קיימא מול מציאות זוחלת? תבנית הזחילה העירונית בישראל, מוסד שמואל נאמן למחקר מתקדם במדע וטכנולוגיה

מונחון

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

הליכתיות (walkability)

המידה בה הליכה הינה, והאם היא נתפסת, כפעילות בטוחה, נוחה ונעימה. עיר שמעודדת הליכתיות מאופיינת בתושבים שבוחרים ללכת במטרה להתייד ממקום למקום. מרחבים שניתן ללכת בהם בבטחה מעודדים פעילות גופנית. בתורה, פעילות גופנית תורמת לבריאות הציבור.

Transport for London (2004): Making London a walkable city, The Walking Plan for London, London: Transport for London

European Environment Agency (2009): Ensuring quality of life in Europe's cities and towns, EEA Report No 5/2009, Copenhagen

פיתוח כלכלי מקומי

תהליך רב מגזרי – של השלטון המרכזי, המקומי, המגזר העסקי, השלישי והקהילות המקומיות - שעיקרו שגשוג כלכלי מקומי. הפיתוח מתמקד בהגדלת התחרותיות, בצמיחה בת-קיימה ומכלילה ([קישור](#)).

The World Bank (2014): Local Economic Development, the World Bank Group

מונחון

חוסן עירוני

חוסן הוא יכולת. הוא מקנה למערכת כלשהי – משק בית, קהילה, עיר, מדינה, מערכת אקולוגית – את היכולת להתמיד, לספוג ולהתנגד לזעזועים ולמשברים, להסתגל ולהשתנות תחת הפרעות ולחצים טבעיים ומעשה ידי אדם ([קישור](#)).

The World Bank (2013): Urban resilience and World Bank investments : disaster risk management and climate change adaptation in urban areas, The World Bank Group

Rockström et al. (2009): A safe operating space for humanity, Nature, 461, 472-475

לפי תחזית קיימות 2030, "חיזוק החוסן... (הוא) מרכיב הכרחי ומשלים להתנהלות בעולם בו שוררת רמה גבוהה של סיכונים... חיזוק החוסן יושג בהגברת כושר ההתמודדות עם מצבי משבר, תיחום גבולות, פיזור הסיכון והקטנת עוצמת הנזקים, וכן היכולת למתן תנודות ולצאת ממצבי סיכון ומשבר תוך ניצולם לשינויים ולשיפורים" ([קישור](#)).

המשרד להגנת הסביבה ומכון ירושלים לחקר ישראל (2012): תחזית קיימות לישראל 2030

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תשכחו כבר מהמכונת הארורה
ותתחילו לתכנן **ערים** עבור
אוהבים וחברים

לואיס ממפורד, העיר בהיסטוריה, 1961

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות ואתגרים

כדי להבין את שיעור התופעה, צריך לקרוא את המספרים שעומדים מאחוריה. בשנת 2000, האוכלוסיה בעולם עמדה על 6.1 מיליארד איש. בשנת 1950, 68% מהאוכלוסיה העולמית התגוררה במדינות מתפתחות. עד שנת 2030, 85% מהאוכלוסיה העולמית תתגורר במדינות מתפתחות.

עד שנת 2050, כמות האנשים בני ה-60 ומעלה תשלש את עצמה, מכ-600 מיליון נפש בשנת 2000 לכ-2 מיליארד. כמות האנשים בני 80 ומעלה תגדל מ-69 מיליון בשנת 2000 לכ-379 מיליון בשנת 2050, למעלה מפי חמישה (לפי דוח ה-OECD; [קישור](#)).

זה לא תמיד היה המצב: בשנת 1800, רק 2% מהאוכלוסייה התגוררה בערים, ובשנת 1950 כ-30% מהאוכלוסייה התגוררה בערים. בשנת 2000, כ-47% מהאוכלוסייה התגוררה בערים ועד שנת 2030, כ-60% מהאוכלוסייה האנושית תתגורר בערים.

כל יום עוברים לערים ברחבי העולם כ-180,000 איש. מתוך מיליארד עניים בעולם, 750 מיליון עניים גרים בערים.

בשנת 1950, ניו יורק הייתה העיר היחידה בעולם שאכלסה יותר מ-10 מיליון תושבים. בשנת 2015, עשרים ושלוש ערים הגיעו למעמד של מגה-ערים, עם למעלה מ-10 מיליון תושבים. 19 מתוך 23 הערים הללו ממוקמות במדינות מתפתחות.

בשנת 2000 היו 22 ערים עם 5-10 מיליון תושבים ו-402 ערים עם 1-5 מיליון תושבים.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

בעשרות השנים הקרובות צפוי שיפור משמעותי במצב הכלכלי של האוכלוסיות העניות בעולם, שרובן מתגוררות בערים. תושבים רבים במדינות המתפתחות צפויים להצטרף למעמד הבינוני העולמי, שיתרחב באופן משמעותי. תחזיות כלכליות שמרניות מצביעות על עלייה צפויה בגודל המעמד הבינוני העולמי מ-1 מיליארד בני אדם לכ-2 מיליארד איש ומעלה במהלך 20 השנים הקרובות (הערכת מצב שנתית, המשרד להגנת הסביבה, 2014).

ההשלכות הסביבתיות של הקידמה

השיפור במצב הכלכלי של מיליארד איש ברחבי העולם יעלה את הביקוש העולמי למשאבי טבע בכלל ולמזון, למים ולאנרגיה בפרט. לפי דוח המועצה הלאומית למודיעין של ארה"ב "עולמות אלטרנטיביים" (קישור) הביקוש למזון, מים ואנרגיה צפוי לגדול עד שנת 2030 ב-35%, 40%-50%, בהתאמה. המעבר לדפוסי צריכה מערביים צפוי להגדיל את הביקוש למגוון מוצרי צריכה, ובמיוחד לכלי-רכב. ערים יסבלו מתופעה זו במיוחד. המחסור הצפוי במשאבים עלול להחריף כתוצאה מהשלכות התחממות האקלים העולמי ומהעלייה בשכיחות של מצבי מזג אוויר קיצוניים. ערים יהיו חשופות לאתגרים אלו יותר מכל מרחב מיושב אחר.

בישראל

הריבוי הטבעי בישראל הוא הגבוה ביותר בעולם המערבי. בין השנים 2011-1990 גדלה האוכלוסייה בישראל בכ-67%, לעומת ממוצע של 18% במדינות ה-OECD. לפי נתוני למ"ס, בשנת 2014 התגוררו בישראל כ-8.3 מיליון תושבים ב-1,211 יישובים, 247 מהם היו יישובים עירוניים ו-964 כפריים (קישור). זה הופך את ישראל לאחת המדינות הצפופות בעולם המערבי, עם 352 תושבים לקמ"ר, לעומת ממוצע ה-OECD של 34 תושבים לקמ"ר. תושבי ישראל מצטופפים בערים: כ-93% מהאוכלוסייה גרה ביישובים המוגדרים כיישובים עירוניים.

לאור מגמות אלו הביקוש לדיוור עירוני צפוי לגדול. מדוח של המועצה הלאומית לכלכלה, "צרכי הדיוור העתידיים של האוכלוסייה בישראל" (קישור) עולה כי תחזיות הביקוש ליחידות דיוור גבוהות משמעותית ממה שנחזה עד כה. מנתוני התאחדות בוני הארץ עולה כי בין השנים 2001-2005 גדל שטח הדירה הממוצעת בכ-24%. בתוך כך, מגמת הפיצול של משקי בית מעצימה את הביקוש לדירות.

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

ההשלכות הסביבתיות של הביקוש לדיור

כמובן, מימוש הביקוש על חשבון שטחים פתוחים יגביר את הלחץ על המערכות האקולוגיות. כך, המגמה הקיימת של צמצום השטחים הפתוחים בישראל תחריף. על פי דו"ח מצב הטבע של המארג, קצב הגריעה בהיקף השטחים הפתוחים נותר דומה בשנים האחרונות והוא עומד על כ-12 קמ"ר. לחץ שימושי הקרקע במדינה צפופת אוכלוסין כישאל, קובע הדו"ח, מוליד תכניות בנייה ופיתוח כמעט לכל שטח פתוח באזורי הביקוש ([קישור](#)).

עוד קובע דו"ח המארג שתכנית המתאר הארצית המשולבת לבנייה, לפיתוח ולשימור (תמ"א 35) הגדירה עקרונות ברורים שמערכת התכנון אמורה לפעול לפיהם, אלא שהחלטות ממשלה סותרות לעתים את העקרונות הללו, פוגעות בהליכים הסדורים כדי לקצר את שלבי התכנון, ובסופו של דבר – פוגעות בשטחים הפתוחים (בן דוד, א., אבני, נ. (עורכים) (2013): איומים בתחום התכנון והבנייה בשמירה על השטחים הפתוחים בישראל, דוח החברה להגנת הטבע – איומים לשנת 2013, החברה להגנת הטבע). למרות זאת, כ-85% מהבנייה חדשה למגורים היא של בניינים בני 1-2 י"ח.

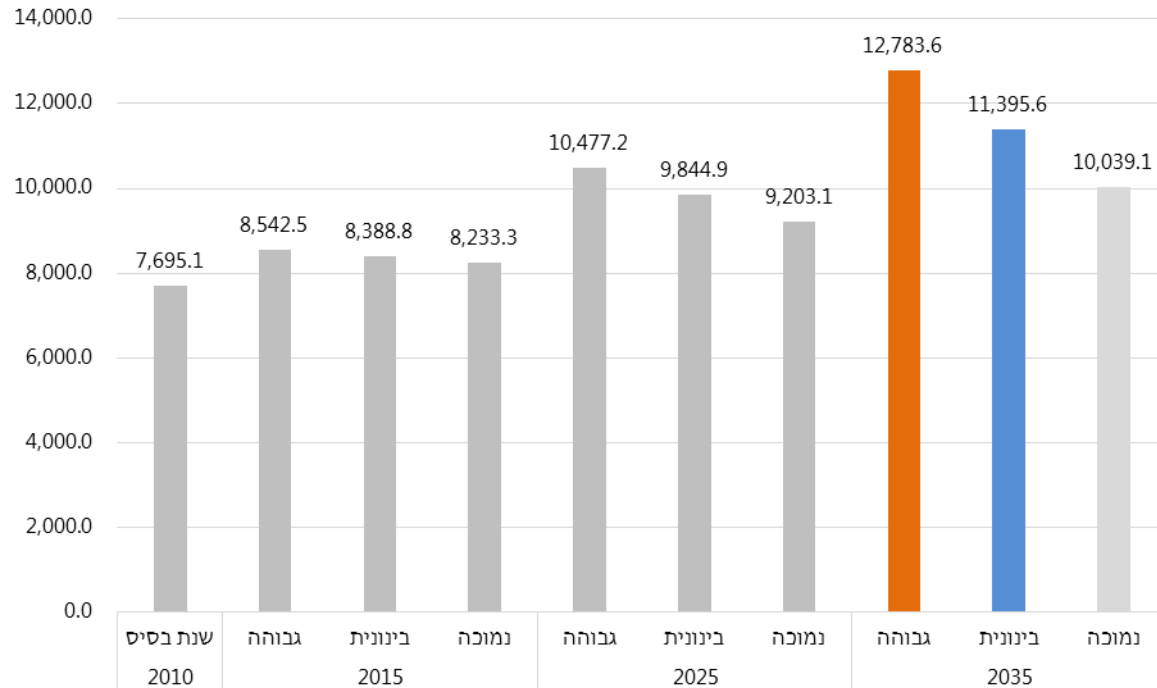
במקביל, לפי מחקר של עמותת מרחב, בישראל יש בין 500 ו-700 שכונות עירוניות מתנוונות בהן מתגוררים בין 1.5 ו-2 מיליון תושבים, המהווים עד 20% מאוכלוסיית המדינה. השכונות מאופיינות בדירות קטנות וחסרות ייחוד, באיכות בנייה ירודה ובמצב פיזי גרוע, בשטחים פתוחים, נרחבים, ריקים ומזנחים, במרחב ציבורי שאינו תואם את צרכי התושבים ובתכנון עירוני ותשתיות תחבורה מוטות רכב פרטי. שכונות אלו נמצאות בין היתר בבאר שבע, בירוחם, בעכו, במגדל העמק, בבית שמש, בבתי ים ובאור יהודה ([קישור](#)).

ההערכה של עמותת מרחב היא שעלות דירה חדשה בשכונה קיימת עולה למשלם המיסים 20% מעלות דירה חדשה ביישוב חדש ו-50% מעלות דירה חדשה, בשכונה חדשה, בשולי הישוב. פערים אלו מבטאים את החיסכון בבניית תשתיות מים, ביוב, חשמל, תקשורת, ותחבורה, את החיסכון בעלויות התכנון ואת החיסכון בבניית תשתיות לשירותים עירוניים כגון בתי ספר, מתנס"ס, ושירותי בריאות.

מגמות ואתגרים

מגמות בישראל: תחזית גידול אוכלוסייה (מקור: למ"ס)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

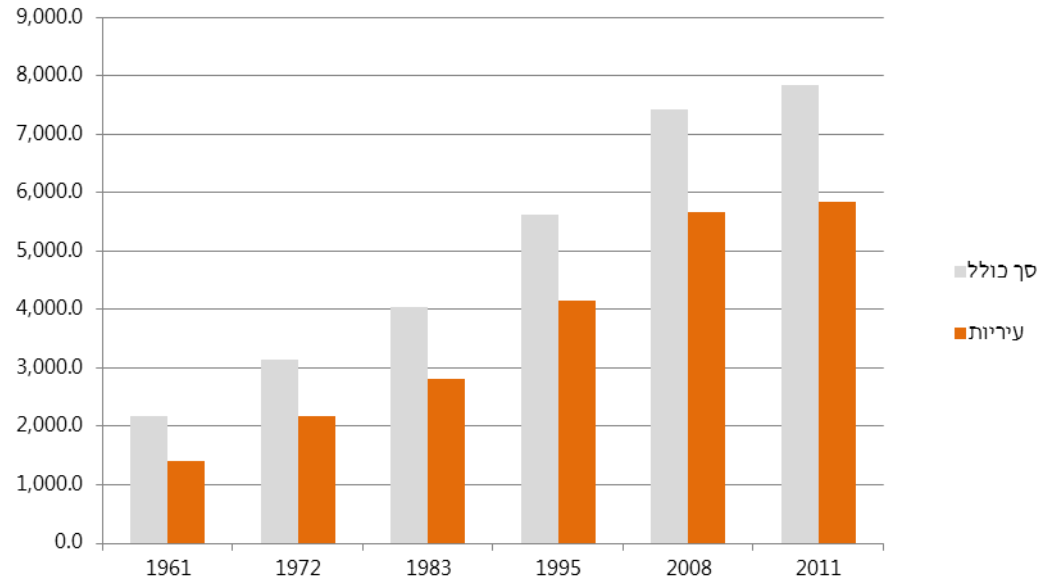
כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

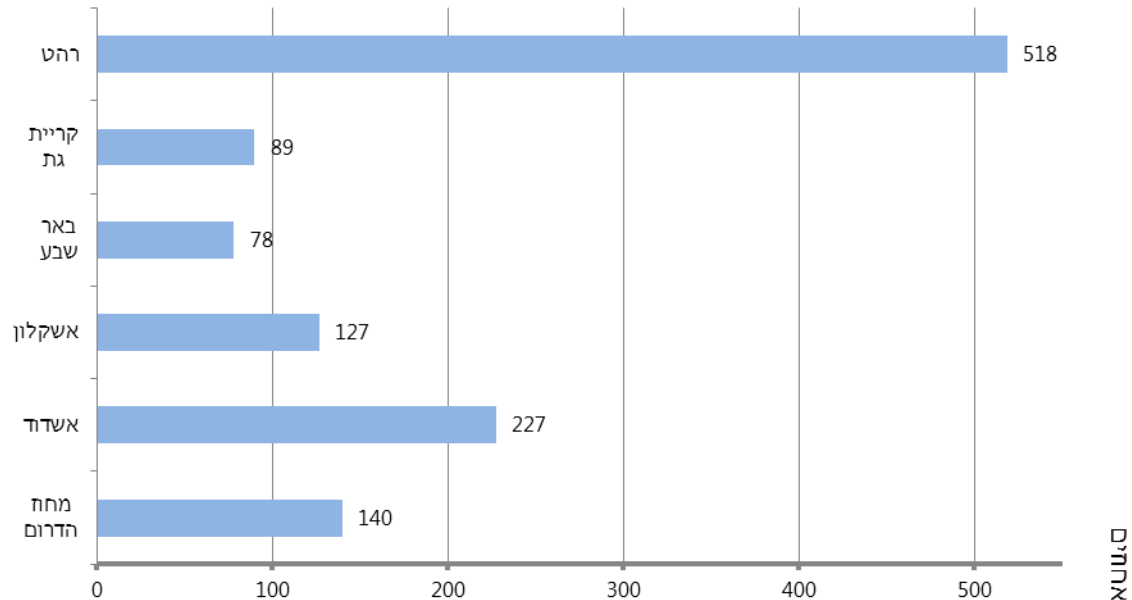
מגמות בישראל: אחוז האוכלוסייה החיה בערים לפי שנים, ביחס לכלל האוכלוסייה (מקור: למ"ס)

עירייה: על פי הגדרת משרד הפנים, רשויות עם 20,000 תושבים ומעלה (יש חריגות)

מגמות ואתגרים

מגמות בישראל: אחוז גידול אוכלוסייה בערים נבחרות במחוז דרום בהשוואה לכלל הגידול במחוז בשנת 2012, בהשוואה לשנת 1983 (מקור: למ"ס)

אחוזים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנפים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

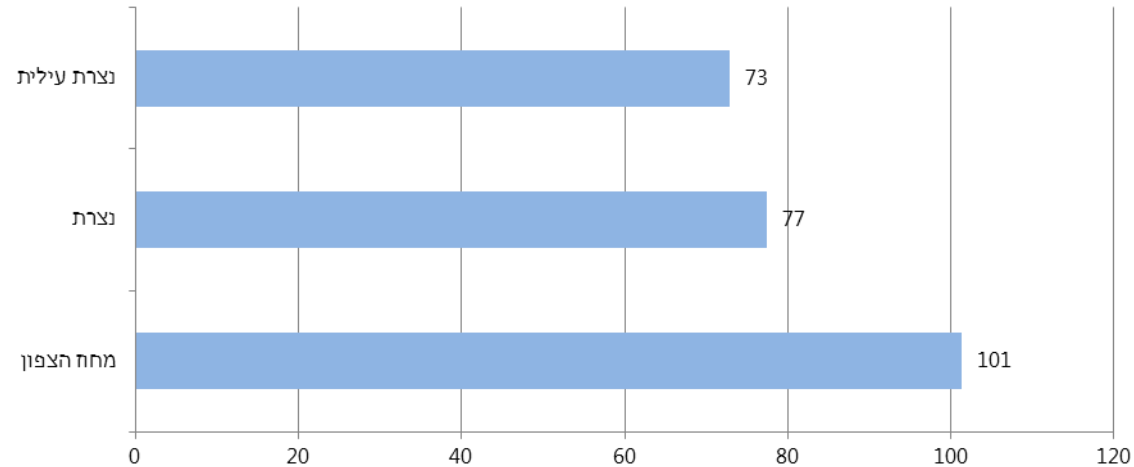
כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות ואתגרים

מגמות בישראל: אחוז גידול אוכלוסייה בערים נבחרות במחוז צפון בהשוואה לכלל הגידול במחוז בשנת 2012, בהשוואה לשנת 1983 (מקור: למ"ס)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

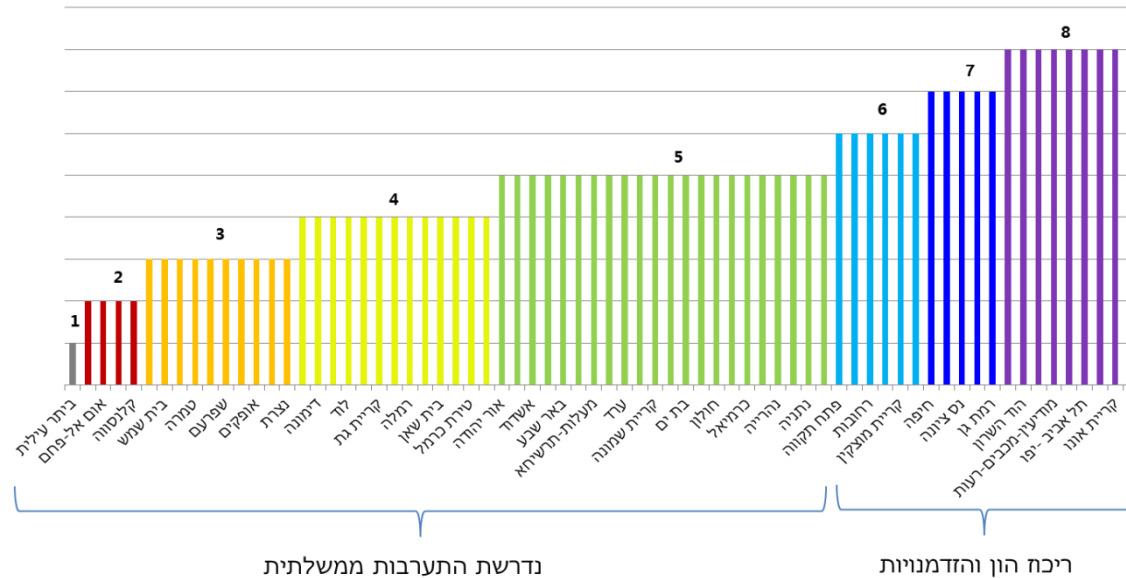
כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות ואתגרים

פערים בין ערים בישראל: אשכול חברתי-כלכלי (אשכולות למ"ס) של העיריות בישראל 2008 (מקור: למ"ס)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

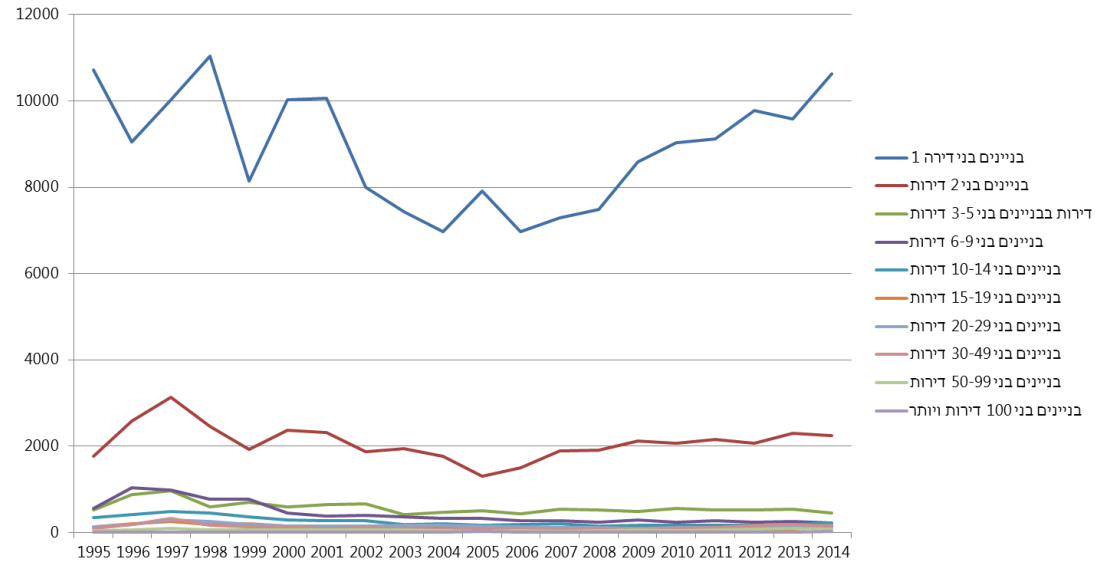
מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

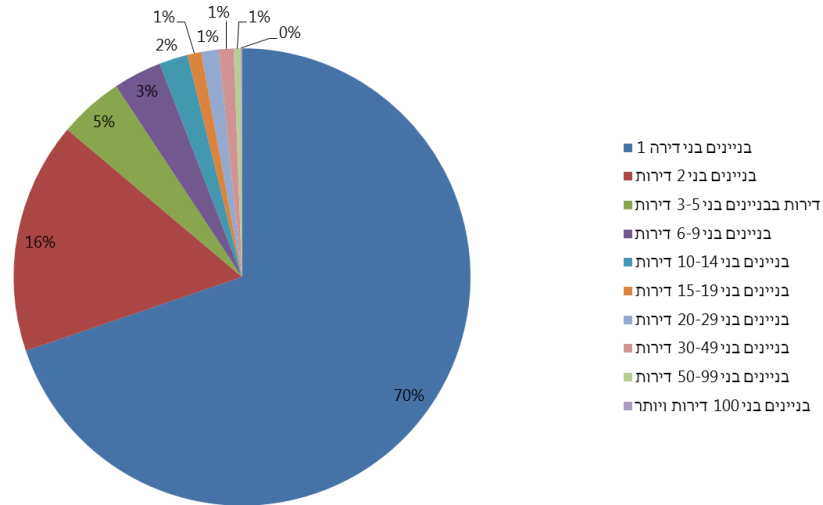
יישום וגאנט

מספר הבניינים החדשים למגורים לפי מספר הדירות בבניין בין השנים (מקור: למ"ס)

מגמות ואתגרים

פילוח סוגי בניינים בבנייה חדשה לפי מספר הדירות בבניין – ממוצע השנים 1995-2014 (מקור: למ"ס)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

חזרה לתוכן
העניינים

התועלות הגלומות בבנייה ירוקה

עם הגידול בביקוש העולמי לדירות כך גדל גם ההיצע: לפי תחזיות שמרניות, במהלך 40 השנים הקרובות הבנייה העירונית תהיה שווה בקירוב לכל הבנייה, בכל צורות ההתיישבות, של כל החברות, בכל ההיסטוריה האנושית. אז אם כבר בונים, עדיף לבנות צפוף וירוק. שורה ארוכה של מחקרים מצאו שבנייה ירוקה, המכונה גם "בנייה בת קיימה" (היא "בנייה ידידותית לסביבה ובריאה לדייר ולמשתמש", לפי המשרד להגנת הסביבה ולפי תקן ישראל ת"י 5281 משנת 2011) מסייעת לצמיחה כלכלית, מעודדת תעסוקה ירוקה, ומעלה את שווי הנכס ביחס לנכסים "רגילים", בין היתר ([קישור](#)).

אימוץ התקן לבנייה ירוקה עשוי להוביל לחיסכון של 10%-40% בהוצאות על אנרגיה של מבנים ירוקים – מבנים למגורים או למסחר, וכן, להפחתה בפליטות גזי חממה (כרמון, [קישור](#)). כמו כן, לבנייה ירוקה תועלות בריאותיות משמעותיות. מנתוני הסוכנות להגנת הסביבה האמריקאית, אמריקאים מבלים בממוצע כ-90% מזמנם בתוך מבנים ואנו משערים כי נתון זה תקף גם לגבי ישראל. כך, התועלות הבריאותיות הגלומות בשיפור הסביבה התוך-מבנית באות לידי ביטוי במגוון דרכים: איכות אוויר תוך-מבנית משופרת, כניסת חמצן גבוהה יותר ורמות זיהום נמוכות יותר; הגברת אור טבעי; רמות רעש נמוכות יותר; נוחות תרמית; שימוש בחומרים ידידותיים לאדם ועוד. כל אלו מסייעים למיגור תופעת "הבניין החולה" (Sick Building Syndrome); מניעת מחלות נשימה במקרים מסוימים ולמצער, הפחתה בתדירות כאבי ראש וכאבי עיניים. ברי כי לתועלות אלו משמעות כלכלית משמעותית המבוטאת בשיפור התפקוד והפרודוקטיביות, בעלייה במצב הרוח, ובשיפור איכות החיים (כרמון, [קישור](#)).

לא בכדי מדובר על שוק בתנופת צמיחה עולמית. לפי הדוח השנתי של Ethical Media Markets, ההשקעה השנתית העולמית בבנייה ירוקה גדלה מ-50 מיליארד דולר בשנת 2007, ל-127 מיליארד דולר בשנת 2014 ([קישור](#)).

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

אבל הצפיפות, הביקוש לדירור והידלדלות מלאי השטחים הפתוחים אינם האתגרים היחידים של התושבים ושל ראשי הרשויות המקומיות בישראל.

בהנחת עסקים כרגיל, בשנת 2030 רמת המינוע הממוצעת תגיע לכ-350 כלי רכב ל-1,000 תושבים – גידול של כ-35% ביחס לשנת 2009. הגידול בנסועה ובנסועה-לנפש צפוי לגדול בכ-65%-60%.

בתוך כך, ועל פי נתוני המפל"ס, כ-50% מהפליטות של חומר אורגני נדיף (ללא מתאן) נעשו בסביבה הביתית. מבחינת היקף הפליטות של תחמוצות חנקן לאוויר נמצא שהתחנות הפחמיות בחדרה ואשקלון הן המקורות המרכזיים לפליטת תחמוצות חנקן לאוויר ושהן פולטות כ-58% מהכמות הארצית. חתך גיאוגרפי של זיהום אוויר מלמד כי אזור העיר חיפה מוביל בפרע ניכר על פני שאר הערים בישראל מבחינת הפליטות של חומרים אורגניים נדיפים. מקור הזיהום העיקרי של חומרים אלו בתל אביב הוא תחבורתי (מרשם פליטות לסביבה, דו"ח שנתי, 2014; [קישור](#)).

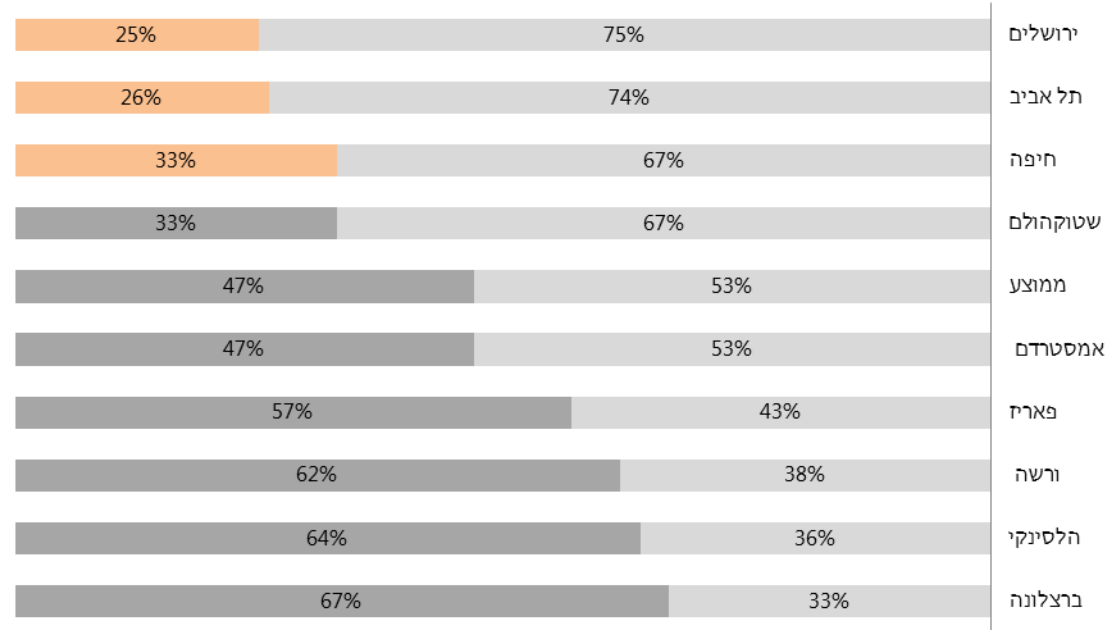
בריאות הציבור

פליטות של חלקיקים נשימים (PM 2.5) שמסכנים את בריאות הציבור מגיעות מהתעשייה (39%), מייצור חשמל (36%), מתחבורה 23% וממחצבות (2%), ולמרות מגמת שיפור בריכוז החלקיקים הנשימים העדינים מתחנות תחבורתיות בגוש דן, עדיין ישנו פער ביחס לערכי היעד. תמונת מצב דומה קיימת גם בשאר המרכזים העירוניים בישראל. זיהומי קרקע ונחלים וניהול משק הפסולת העירוני מוסיפים לפגוע באיכות החיים העירונית בישראל.

מגמות ואתגרים

מגמות בישראל: חלקן של הנסיעות בערים בתחבורה הציבורית (מקור: יעדים לפיתוח התחבורה הציבורית במטרופולינים, משרד התחבורה ומשרד האוצר, נובמבר 2012; [קישור](#))

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

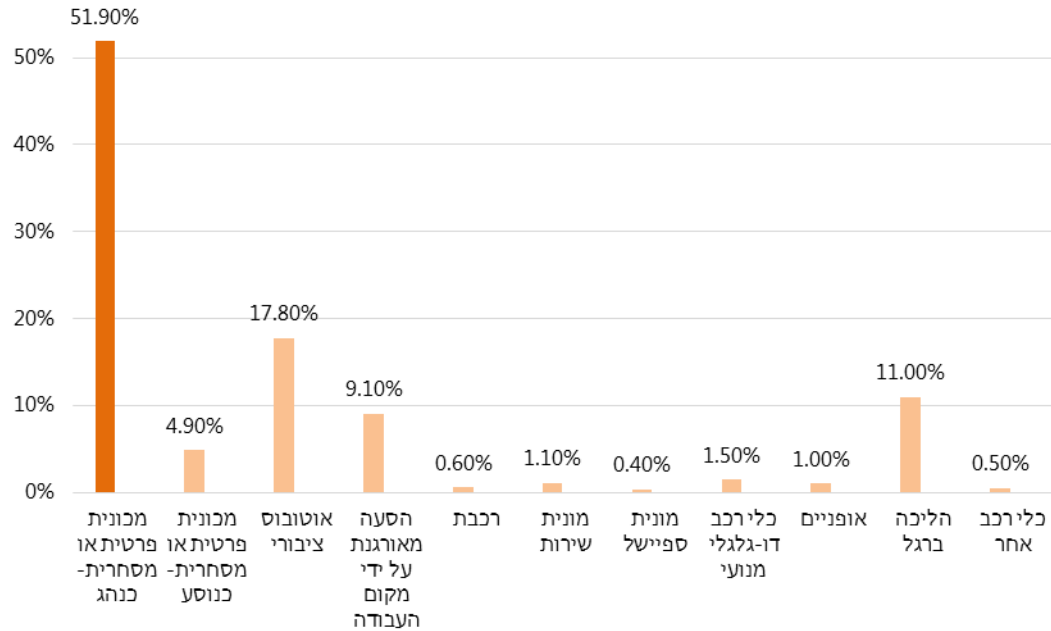
כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מגמות ואתגרים

מגמות בישראל: אמצעי הגעה עיקרי לעבודה (מקור: למ"ס)

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

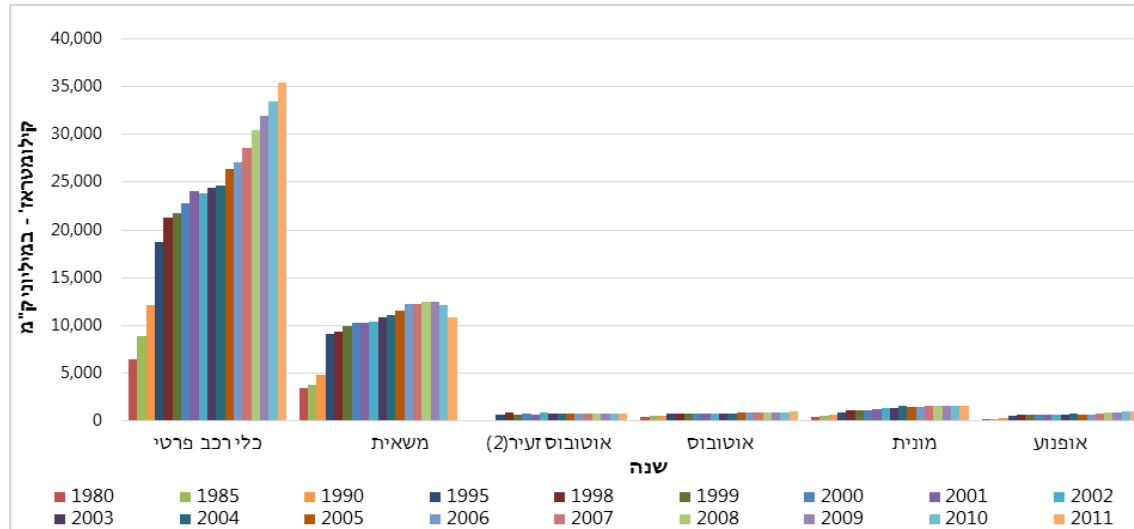
כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מגמות בישראל: גרף נסועה שנתית במיליוני קילומטרים, לפי סוג רכב ראשי, בין השנים 1980-2011 (מקור: למ"ס)

- (1) כולל רכב מיוחד
- (2) החל בשנת 1993 ואילך, סוג רכב חדש - "אוטובוס זעיר". עד 1992 נכלל ב"משאית עד 4 טונות"
- (3) מבוסס על סקר "ספירות תנועה בדרכים לא-עירוניות", להגדרות והסברים ראה: למ"ס, פרסום מיוחד מס' 1487, ספירות תנועה בדרכים לא-עירוניות, 2010-2005

מגמות ואתגרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

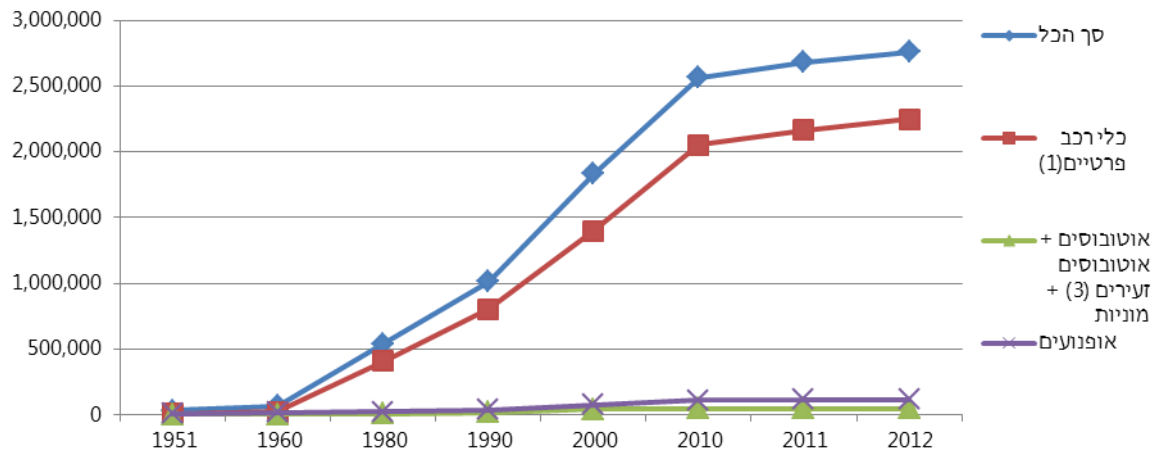
כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן](#)
[העניינים](#)

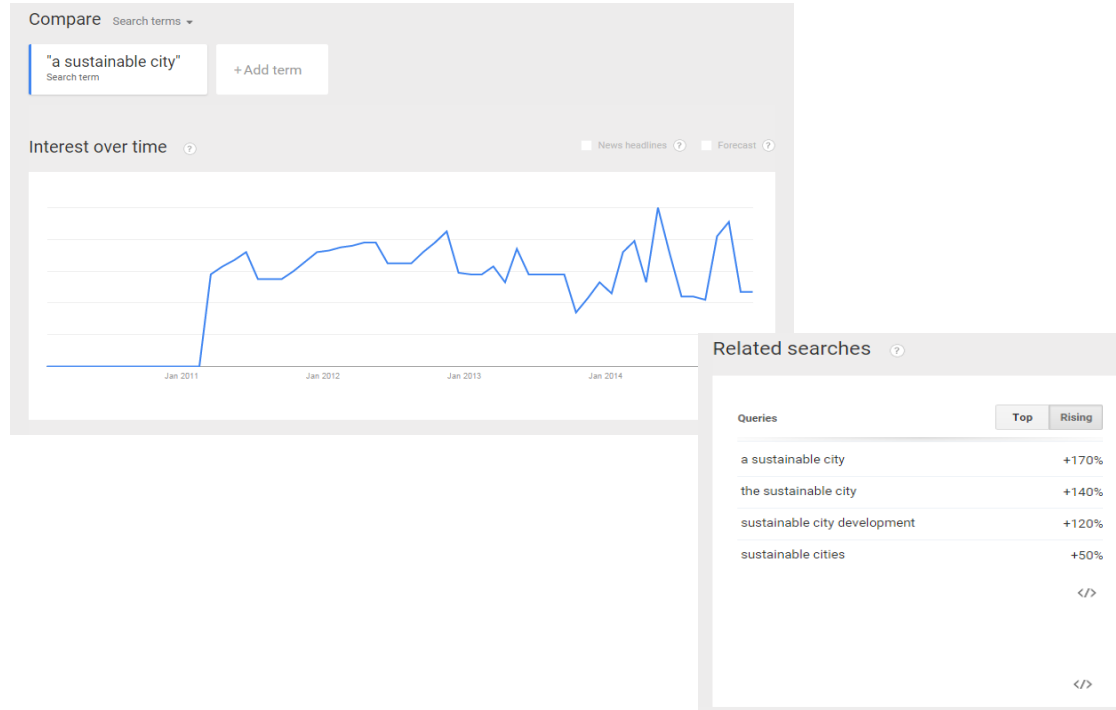
מגמות בישראל: גידול במספר כלי רכב ממונעים בסיווג לסוג כלי רכב (מקור: למ"ס)

- (1) כולל רכב מיוחד
- (2) החל בשנת 1993 ואילך, סוג רכב חדש - "אוטובוס זעיר". עד 1992 נכלל ב"משאית עד 4 טונות"
- (3) מבוסס על סקר "ספירות תנועה בדרכים לא-עירוניות", להגדרות והסברים ראה: למ"ס, פרסום מיוחד מס' 1487, ספירות תנועה בדרכים לא-עירוניות, 2010-2005

מגמות ואתגרים

מגמות חיפוש ברשת (מקור: google trends)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תועלות כלכליות

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תועלות כלכליות

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מעבר לתועלות הסביבתיות והאקולוגיות, התועלת הכלכלית הגלומה במעבר לערים, ובמחיייה בערים, גדולה עד כדי כך שדי בה כדי לתמוך במגמת העיר. שורה של חוקרים ומחקרים מאששים את הטענה הזו. "ערים מעצימות את האנושות", קובע אדוארד גלייזר. "הן מסייעות להעברה של ידע, הן תומכות בחדשנות באמצעות אינטראקציות חחרות ונשנות, הן מושכות כישרונות ומתמרצות ומחדדות כישרון באמצעות תחרות, הן מעודדות יזמות והן מאפשרות ניעות חברתית וכלכלית".

גלייזר מוסיף, "צפיפות יוצרת יותר הזדמנויות עסקיות עבור יותר אנשים... העובדה שעניים רבים מתרכזים בעיר אינה צריכה לעמוד לחובת הערים. ערים אינן יוצרות עוני. ערים מושכות עניים בגלל שהן מספקות את מה שעניים צריכים – הזדמנויות כלכליות".

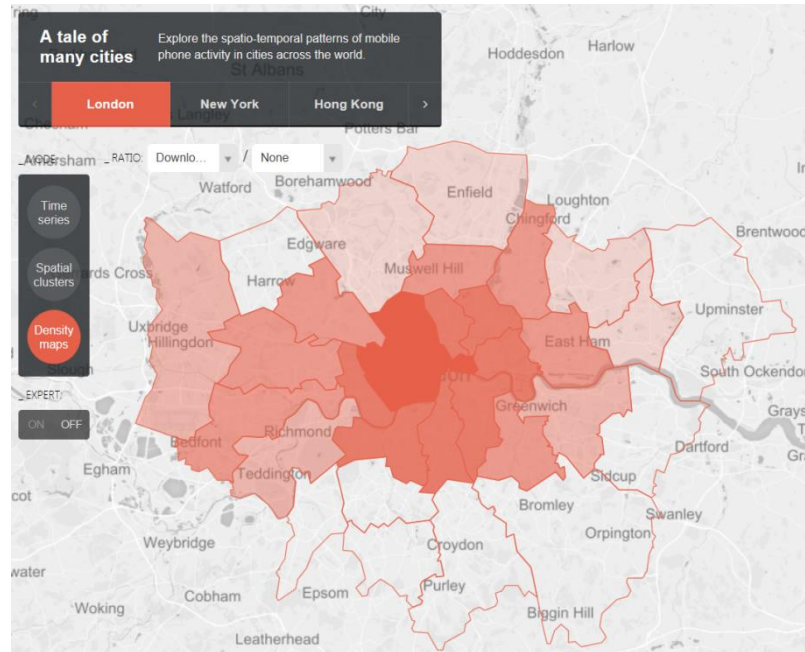
"עבור המדינה, עלות אספקת שירותי ביוב וסניטציה או דיור בר השגה, בשל גידול באוכלוסייה העירונית, זולה יותר מעלות הטיפול בהשלכות הסביבתיות של פירבור".

Edward Glaeser (2011): *Triumph of the City: How Our Greatest Invention Makes Us Richer, Smarter, Greener, Healthier, and Happier*, Penguin Press

Edward L. Glaeser, Matthew E. Kahn, Jordan Rappaport (2000): *Why Do the Poor Live in Cities?* National Bureau of Economic Research (NBER), Working Papers, Cambridge, MA

תועלות כלכליות

לפי ניתוח של אתר a tale of many cities את היחס בין העברת ידע ומידע ובין צפיפות אוכלוסין, בלונדון (תמונה), ניו-יורק והונג קונג, נמצא שצפיפות הולכת יד ביד עם העברת ידע ומידע, צריכת מידע, אינטראקציות חברתיות ופעילות כלכלית-מסחרית ([קישור](#))

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

של מאפיינים
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תועלות כלכליות

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

"העיר מאפשרת הפחתה בעלויות השינוע והתחבורה של סחורות, שבתורה מעודדת מסחר מקומי. השילוב של המעבר לערים והחדשנות הטכנולוגית הוזיל את עלויות המשלוח והשינוע בתוך העיר בשיעור של 90% מאז תחילת המאה ה-20."

Glaeser, E. L. and Kohlhase, J. E. (2004): Cities, regions and the decline of transport costs, Papers in Regional Science, 83: 197–228

"סדרות נתונים של 100 שנים מלמדות שערים עם אוכלוסייה משכילה יותר רשמו שיעורי צמיחה כלכלית גבוהים יותר מערים עם פחות הון אנושי. כמו כן, נמצא שערים עם אוכלוסייה בעלת כישורים מגוונים יותר ורמת השכלה גבוהה יותר הן בעלות פריזון גבוה יותר. ערים עם הון אנושי באיכות גבוהה יותר הן גמישות יותר ובעלות חוסן כלכלי איתן יותר בתקופות של מיתון כלכלי."

Glaeser, Edward L. and Albert Saiz (2007): The Rise of the Skilled City, Brookings-Wharton Papers on Urban Affairs 5 (2004): 47-94

תועלות כלכליות

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנפים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

"תיאוריות מקובלות של צמיחה כלכלית (רומר, 1986; פורטר, 1989; ג'ייקובס, 1969) מצאו שזליגה של טכנולוגיות יוצרת צמיחה. זליגה טכנולוגית רווחת יותר בערים, היכן שהתקשורת הבין-אישית מתרחשת בעצימות גבוהה יותר.

"ניתוח סדרות נתונים ב-170 ערים בארה"ב, בין 1956-1987 מלמד שמגוון תעסוקתי, עסקים קטנים ובינוניים ותחרות מקומית – לא התמחות אזורית – מעודדים תעסוקה וצמיחה.

"זליגת הידע הגדולה ביותר חו התורמת ליעילות הכלכלית באופן המשמעותי ביותר היא בין תעשיות ולא בתוך תעשיות, כפי שטענה ג'ייקובס"

Edward L. Glaeser, Hedi D. Kallal, Jose A. Scheinkman, Andrei Shleifer (1991): Growth in Cities, NBER Working Paper No. 3787, Journal of Political Economy, December 1992

"ישנו הסבר אחד עיקרי לתופעה שהתמורה לעבודה (שכר) גבוהה יותר בסביבות עירוניות צפופות: הפרמיה על השכר בעיר היא תוצאה של יכולת רכישת מיומנויות וכישורים גבוהה יותר בקרב עובדים עירוניים לעומת עובדים שאינם עירוניים.

"במילים אחרות, העיר מאפשרת לעובדים לצבור יותר מיומנויות מהר יותר ולכן, ליהנות ממשכורת גבוהה יותר."

Glaeser, Edward L. and David C. Mare (2001): Cities And Skills, Journal of Labor Economics, 2001, v19(2, Apr), 316-342

תועלות כלכליות

"אלפרד מרשל טען שתופעת הצבר התעשייתי קיימת, בין היתר, מאחר שאנשים לומדים מהר יותר ורוכשים יותר כישורים ברמה גבוהה יותר כאשר הם גרים ועובדים בסמיכות.

"עדויות רבות תומכות בהשערה זו. מודלים נוספים צופים גידול באוכלוסייה העירונית המשכילה, שתוביל לעלייה בשיעור הצעירים באוכלוסייה, לעלייה ברמת ההשכלה הממוצעת, לעלייה בהחזר על השקעה בכישורים במרחב העירוני ולעלייה בפרייה".

Glaeser, Edward L. (1999): Learning in Cities, Journal of Urban Economics, Volume 46, Issue 2, September 1999, Pages 254–277

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עירוניות: חזון ועקרונות

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עירוניות: חזון ועקרונות

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

הגדרה אחת לעיר

העיר היא יישוב קבע של בני אדם המאפשר להם, בו זמנית, לקיים מערכות יחסים עם אחרים ברמות משתנות של אינטימיות, תוך שמירה על אנונימיות יחסית (על בסיס הגדרה של הלל שוקן משנת 2010; [קישור](#)).

הרבה הגדרות לעירוניות

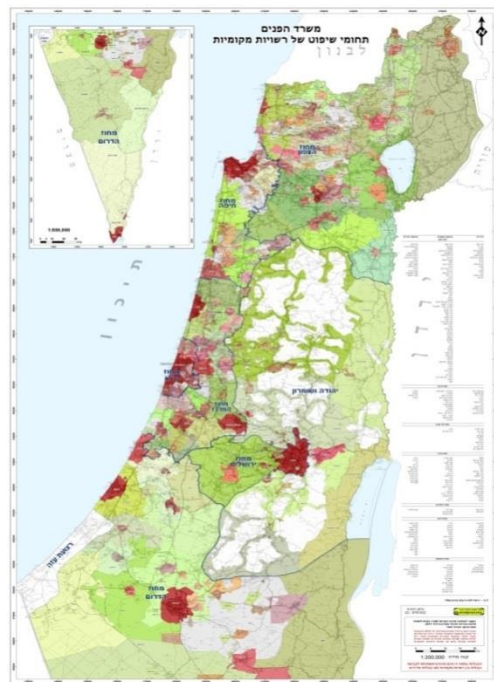
הספרות שופעת הגדרות לעירוניות, או לתופעת המעבר לערים. הגדרות שונות מבקשות לבטא צדדים שונים של התופעה: המחוללים שלה, הסיבות והגורמים לה, וההשפעות שלה. בין הצמדים הרווחים בספרות ישנם "עירוניות בת קיימה", "עירוניות חדשה" (הקונגרס לעירוניות חדשה; [קישור](#)), "עירוניות טובה", "עירוניות חכמה" (ותופעת "הערים החכמות" כפי שהיא מתוארת באתר משרד התשתיות הלאומיות, האנרגיה והמים; [קישור](#)), ועל ידי NESTA, [קישור](#)), "עירוניות שמחה" (כפי שהיא מתוארת באתר "העיר השמחה"; [קישור](#)), "עירוניות תוססת".

עירוניות תוססת, למשל, מוגדרת באופן הבא: "החיים בעיר יוצרים הזדמנויות להקטנת עומסים על משאבי הסביבה, לתמיכה באורח-חיים חומריים פחות, ליצירת הקשר שמקדם חדשנות ולבניית קהילות מגוונות ובעלות חוסן. בערים רבות בישראל חסרה "עירוניות" אמיתית; קרי, החיים בעיר כמרחב של הזדמנויות אנושיות ויצירתיות, ולא במובן העירוני הפיזי" (תחזית קיימות לישראל 2030; [קישור](#)).

המחוללים של עירוניות טובה: חינוך, תעסוקה ודור

במנותק מהדיון בהגדרות, מה שברור הוא שהמחוללים העיקריים של עירוניות טובה ושל צמיחה כלכלית עירונית הם חינוך, תעסוקה ודור. אלו הגורמים המשפיעים ביותר על ההון האנושי, ההון החברתי וההון הכלכלי של ערים, ועל איכות החיים והחוויה העירונית. הם גם המחוללים של אתגרי העיר. עוד ברור שהתרומה של בעלות על דירה להון החברתי העירוני משמעותית. בעלי דירות בעיר, להבדיל משוכרי דירות, הם אזרחים מעורבים יותר בקהילה שלהם, יש להם תמריץ להשקיע בסביבת המגורים שלהם (לאור שיעורי נידודת גיאוגרפית נמוכים יותר), ולתרום לחברה. יש קשר סיבתי בין בעלות על דירה ובין הון חברתי איכותי יותר במרחב העירוני ואזרחות טובה יותר (דיפסקוואלה וגלייזר, 1998).

עירוניות בת קיימה: תפיסה וחזון

מפת משרד הפנים
לתחומי השיפוט של רשויות מקומיות
(קישור)

עירוניות בת קיימה, לפי "העיר עובדת"

תפיסה המבקשת להטמיע עקרונות קיימות וחוסן בתהליכי הפיתוח והפיתוח הקהילתי, העיצוב, התכנון והניהול של ערים ומטרופולינים, במטרה לשפר את איכות החיים של תושבים ושל קהילות.

חזון ארוך טווח לתכנית "העיר עובדת"

ארבעה המטרופולינים של ישראל – חיפה, ירושלים, באר שבע ותל אביב (גוש דן, טבעת חימונית) – יהיו מהמרחבים בני-הקיימה והמשגשים ביותר בעולם.

המטרופולינים יאפשרו לתושביהם איכות חיים גבוהה ומכלילה באמצעות תכנון המאפשר דיור בר-השגה; נגישות לשירותים חברתיים ולשוויון הזדמנויות בחינוך, בבריאות ובתעסוקה; חיי חברה תוססים לכל הגילאים וביטוי לחדשנות וליצירתיות, בין היתר.

כלי המדיניות שזוהו במסגרת התכנית יקדמו עירוניות במגוון מרחבים: המטרופולין, העיר*, הרחוב, השכונה, הבלוק, קבוצת הבניינים, הבניין הבודד והמרחב הקהילתי. הם יאפשרו לעיר להישאר "מרחב חיוני" במציאות משתנה.

* לפי משרד הפנים, בישראל ישנן 247 רשויות מקומיות, מתוכן 53 מועצות אזוריות המאגדות בתוכן כ-980 ועדים מקומיים (מבנה דו-רובדי). כלי המדיניות שזוהו במסגרת תכנית "העיר עובדת" נועדו לסייע לכולן.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עירוניות בת קיימה: מחזון לעקרונות

עקרונות תכנית "העיר עובדת"

ארבעה המטרופולינים יהיו מרחבים **כלכליים** בני-קיימה: עליהם ליהנות מעודף תקציבי, מחוסן כלכלי, מצמיחה מכלילה (inclusive) ומתעסוקה מקומית מגוונת. עליהם לחתור לצמצום הפערים בין הרשויות המקומיות בתחום שיפוטם. עליהם לחתור למיצוי אופטימאלי של הקרקע תוך התחדשות עירונית.

ארבעה המטרופולינים יהיו מרחבים **סביבתיים** בני-קיימה: שופעים טבע עירוני ושטחים פתוחים לשביעות רצון התושבים; שואפים "לייצר" אפס פסולת ואפס זיהום אוויר, מים וקרקע; תוך שהם נערכים לשינוי אקלים על השלכותיו ומשקיעים בחוסן התשתיתי והקהילתי.

ארבעה המטרופולינים יהיו מרחבים **חברתיים** בני-קיימה: עליהם להציע נגישות* גבוהה ושוויונית, באמצעות תחבורה ציבורית, לשירותים חברתיים כגון בריאות, חינוך, פנאי, תרבות וספורט, לדיור ולתעסוקה, ותוך שמירה על הביטחון האישי של התושבים.

ארבעה המטרופולינים יהיו מרחבים **חכמים** ותוססים לבני כל הגילאים. עליהם לקדם **חדשנות** ושימוש בטכנולוגיה לשיפור התכנון ולקידום איכות החיים של התושבים.

* נגישות היא היכולת לנוע בחופשיות ולמקומות שונים ולצרוך לשירותים שונים. יכולת זו רלוונטית במיוחד לקשישים, לבעלי מוגבלויות, לילדים, ולנושאי מטענים שונים.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עירוניות: מה יכולה לעשות הממשלה?

אף שהם מרחפים רחוק וגבוה מעל קרנות הרחוב, תחנות האוטובוס, הסנדלר השכונתי והמכולת, למשרדי הממשלה יש כוח רב בעיצוב המצב האנושי בעיר. בלפחות ארבעה תחומים הממשלה יכולה לבחור היכן, מתי ובאיזה אופן לבנות מוסד ציבורי או להניח תשתית ולשנות את המרחב והמרקם של היישוב: בית ספר, בית חולים, מפעל או קריית ממשלה הן דוגמאות ל"עוגנים" כאלה.

בתשתיות ובתחבורה, בשירותים חברתיים (למשל, חינוך ובריאות), בדיוור ובתעסוקה, למדיניות ממשלתית יש השפעה עצומה על תהליך העיור בישראל. בארבעה התחומים הללו האתגרים כבירים ובין ארבעה התחומים האלה נקבעת איכות החיים של תושבי ישראל.

הנה כמה נתונים להדגים כיצד ואיפה מדיניות ממשלתית יכולה לעשות שינוי.

בתשתיות ובתחבורה, תוך 20 שנה, אורך הקטעים בגודש בדרכים המהירות בשעת שיא בוקר (06:00-09:00) יוכפל. כך, עד שנת 2030 כל נוסע ברכב צפוי לבזוז מעל 60 דקות נוספות בממוצע ביום בכבישים, בשל הגודש. סך שעות אדם מבחזות בגודש בדרכים צפוי לעמוד על 580 מיליון שעות בשנה. אומדן הפסד התוצר הלאומי בגין הפסד שעות אדם בגודש יעמוד על 25 מיליארד ₪ לשנה.

בשירותים חברתיים, המדינה מעורבת במימון, בהקמה ובתחזוקה, באופן ישיר ועקיף, של מוסדות אקדמיה הכוללים תשע אוניברסיטאות, 49 מכללות, וכ- 300,000 סטודנטים. זה המקרה גם בתחום הבריאות, שם הממשלה מעורבת במימון ובניהול של בתי חולים ומרכזי מיון הכוללים 33 בתי חולים כלליים (כל בית חולים מעסיק בין 1,000 ל- 5,000 עובדים), של קופת חולים כללית, עם 1,427 מרפאות, 450 בתי מרקחת, 40 מרכזים לבריאות הילד, ו- 90 מוקדי רפואה דחופה. בתחום החינוך המדינה משפיעה על המיקום והניהול השוטף של בתי ספר ומתנ"סים, שכוללים 3,900 מוסדות חינוך ו- 160 מתנ"סים, של מעונות יום ומשפחתונים עם למעלה מ- 40 מעונות יום חדשים מידי שנה ושל טיפות חלב ומרכזים לגיל הרך, שכוללים 1,065 תחנות טיפות חלב.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עירוניות: מה יכולה לעשות הממשלה?

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

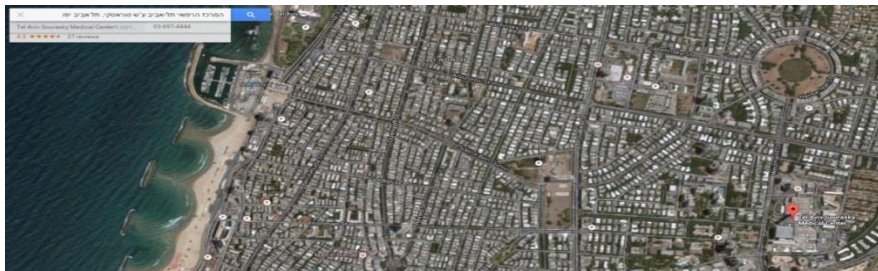
כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מיקום בתי חולים כמשל להחלטות ממשלה על מיקום מבני ציבור ופיתוח עירוני וכלכלי

בית חולים איכילוב בלב העיר (למעלה) מול בית חולים הדסה עין כרם

מאפיינים של עירוניות טובה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מאפיינים של עירוניות טובה

כשעמותת מרחב – התנועה לעירוניות בישראל נדרשה לנושא העירוניות, במסגרת התכנית האסטרטגית שלה "ישראל עירונית 2050", היא הגדירה 11 מאפייני ליבה החיוניים ליצירת עירוניות טובה בארץ. עבור כל מאפיין צוותי העבודה של "ישראל עירונית 2050" הציעו סל של כלי מדיניות. גם "המדריך לתכנון סביבתי" של המשרד להגנת הסביבה כולל עקרונות מנחים ברורים לתכנון עבור המתכנן העירוני. תכניות דומות בשיקגו, לונדון, ונקובר ומדינות אחרות מתחילות עם חזון ובהמשך פורטות אותו לעקרונות או מאפייני ליבה, ואת העקרונות לפרויקטים או כלי מדיניות.

נקודת ההתחלה של תכנית "העיר עובדת" היא נקודת הסיום של שתי העבודות הקודמות – "ישראל עירונית 2050" ו"המדריך לתכנון סביבתי" – ושל אסטרטגיות לקידום עירוניות טובה או עירוניות בת-קיימה ממספר ערים בעולם ([קישור לדוגמא](#)).

בדומה לתכניות קודמות, "העיר עובדת" פורטת את החזון לעקרונות, את העקרונות לתחומים של התערבות ממשלתית (המנופים האסטרטגים), ואת תחומי ההתערבות לכלי מדיניות (פרויקטים ומיזמים). על מנת לעשות זאת, צוותי העבודה של תכנית "העיר עובדת" בחרו 10 מנופים אסטרטגים שיוצגו בהמשך.

10 המנופים האסטרטגים של "העיר עובדת" הם שילוב של העקרונות ושל מאפייני הליבה של המשרד להגנת הסביבה ושל עמותת מרחב, בהתאמה. פרק זה של "העיר עובדת" מתחיל במציאת החפיפה בין העקרונות והמאפיינים. הוא ממשיך בבחירה של 10 המנופים האסטרטגים ולאחר מכן, מציע סל רחב של 310 כלי מדיניות מסוגים שונים.

מתוך רשימה של 310 כלי המדיניות, מהארץ ומהעולם, בחרו צוותי העבודה כ-65 כלי מדיניות, או פרויקטים, לקידום העירוניות הטובה ובת-הקיימה בישראל. אלו יוצגו בפרק הבא.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מאפיינים של עירוניות טובה

מאפייני ליבה לפי "ישראל עירונית 2050", עמותת מרחב – התנועה לעירוניות בישראל

1. שימוש יעיל בקרקע במרקם הבנוי
2. רשת רחובות רציפה, צפופה והליכתית
3. אוכלוסייה מגוונת
4. מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי
5. עירוב שימושים
6. עידוד כלכלה מקומית ליצירת מגוון הזדמנויות כלכליות
7. מרכז עיר מוגדר
8. מגוון שטחים פתוחים
9. משילות דמוקרטית, משתפת ושקופה
10. ניהול ותחזוקה ברי קיימא של תשתיות ומשאבים
11. אדריכלות תומכת עירוניות

"מטרת הפרויקט "ישראל עירונית 2050", להכין מסמך מדיניות לחיזוק העירוניות במדינת ישראל, ולהניח אותו על שולחן הכנסת, הממשלה, ובפני הציבור המקצועי והרחב כמצע לדיון ציבורי וכבסיס למדיניות עירונית בישראל. הכוונה בפרויקט, שנמשך שנתיים, היא לפתח את כלי המדיניות הדרושים לחיזוק העירוניות בישראל, ולנסות אותם במסגרת עיר אחת. התהליך כלל סדרה של סדנאות אינטנסיביות בהשתתפות רחבה של בעלי עניין רלוונטיים מכל התחומים, חברה, סביבה, כלכלה, בריאות ועוד" ([קישור](#)).

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מאפיינים של עירוניות טובה

דוגמה לעירוניות טובה: תכנית המתאר ל- "עירוניות אינקרמנטלית" של Willowbrook MLK Wellness Community מאת Gensler

מטרת הקמפוס על שם מרטין לותר קינג היא "לתרגם את השאיפה לחיים קהילתיים בסביבה של טבע עירוני תוך דגש על איכות חיים ובריאות פיזית ונפשית" (מקור: Squint/opera, Architizer; קישור). הקמפוס משלב מספר מאפיינים של עירוניות טובה, בכללם: שימוש יעיל בקרקע במרקם הבנוי, רשת רחובות רציפה, צפופה והליכתית, מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי, עירוב שימושים ומגוון שטחים פתוחים, בין היתר.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מאפיינים של עירוניות טובה

דוגמה לעירוניות טובה: תכנית המתאר ל- "עירוניות אינקרמנטלית" של Willowbrook MLK Wellness מאת Gensler Community

מטרת הקמפוס על שם מרטין לותר קינג היא "לתרגם את השאיפה לחיים קהילתיים בסביבה של טבע עירוני תוך דגש על איכות חיים ובריאות פיזית ונפשית" (מקור: Squint/opera, Architizer; קישור). הקמפוס משלב מספר מאפיינים של עירוניות טובה, בכללם: שימוש יעיל בקרקע במרקם הבנוי, רשת רחובות רציפה, צפופה והליכתית, מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי, עירוב שימושים ומגוון שטחים פתוחים, בין היתר.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות למיקום שכונות מגורים חדשות לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

1. מתחם חדש למגורים יתוכנן, ככל האפשר, בתוך המרקם העירוני הקיים
2. לאחר שמוצו ונוצלו עתודות הקרקע וחללים פתוחים בתוך האזור הבנוי וככל שלא ניתן להתכנס למרקם הבנוי הקיים, יש עדיפות מובהקת להרחבה צמודת דופן בהתאם לכללי תמ"א 35
3. ככל האפשר, לא בשטחים בעלי רגישות נופית-סביבתית גבוהה
4. לא באזורים שחשופים לסיכונים ו/או למפגעים סביבתיים, או לחלופין הבטחת פתרונות למניעת סיכון וחשיפה למטרדים תוך שימת דגש בטיפול במקור הבעיה

"המדריך לתכנון סביבתי הינו כלי עבודה שנועד למתכננים סביבתיים, יזמים, מנהלי תהליכי תכנון ולציבור הרחב. המדריך נחלק לשני חלקים, האחר מתמקד בנושאים הסביבתיים והשני ביעודי הקרקע. המדריך מפשט ומבהיר את עבודת המתכנן הסביבתי וכולל את העקרונות המנחים לתכנון הסביבתי, את הליך התכנון, דוגמאות להוראות סביבתיות אותן ניתן להטמיע בתוכניות והפניות למקורות ומסמכים מנחים לכל נושא" [\(קישור\)](#).

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון מגורים לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

1. ניצול מיטבי של משאבי הקרקע: בנייה קומפקטית ובצפיפות התואמת את המקום ואת מאפייני האוכלוסייה
2. ציפוף: לא מחייב בהכרח בנייה גבוהה. תכנית מתאר תקבע את מדיניות הציפוף העירוני על בסיס עקרונות כדלקמן:
 1. צפיפות מדורגת - לאורך רחובות ראשיים המהווים מוקדים עירוניים המעודדים שימוש בתחבורה לא ממונעת ו/או תחבורה ציבורית תהיה צפיפות גבוהה יותר, וככל שמתרחקים מרחובות אלו, תפחת הצפיפות
 2. קביעת אזורים/שכונות/מרקמים בעיר בעלי צפיפות גבוהה ואזורים בעלי צפיפות נמוכה יותר כתלות במשתנים מקומיים ואזוריים
3. רשת רחובות רציפה, המשכית וצפופה: התחברות והעצמה של רשת הרחובות העירונית הקיימת במטרה לצמצם מרחקי הליכה ולהגדיל את מידת ההליכתיות, את ההיתכנות לשימוש באופניים ואת האפשרות לפיתוח מערכת תחבורה ציבורית עירונית יעילה. יש לתכנן מנקודת המבט של המשתמש: הולך הרגל, רוכב האופניים, משתמש בתחבורה הציבורית ולבסוף משתמש ברכב פרטי ממונע
4. רחובות תוססים: יצירת רחובות ראשיים המשלבים פעילות התומכים בשימוש בתחבורה ציבורית, בהליכה ברגל ובתנועת אופניים. ברחובות אלו מתקיים עירוב בין מגורים, מסחר, תעסוקה ושימושים ציבוריים במטרה להגדיל הזדמנויות אקראיות (כגון מפגש עם צריכה ועם בילויים לא מתוכננים). עירוב שימושים מקטין את מרחקי הניידות, הופך את הרחוב למעניין יותר ומאפשר פעילות ברחוב במשך שעות רבות יותר במהלך היממה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון מגורים לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

5. בנייה של בנייני מגורים בקנה מידה אנושי (8-12 קומות): בניו צפוף יותר של מספר רב יותר של בניינים מפחית את עלויות הבנייה והתחזוקה לאורך זמן של בניינים אלו, מאפשר יצירת מרקם עירוני ויוצר פחות מפגעי מיקרו-אקלים בעיר לעומת בניית מגדלים מבני ציבור:
6.
 1. שילוב של שטחי הציבור במרקם העירוני - נגישות גבוהה ברגל לצרכני השירותים השונים (תלמידים, חולים, קשישים, בעלי צרכים מיוחדים ועוד) כדי לאפשר העצמה וחיבור של המרקם העירוני וריכוזם במתחם אחד גדול, באופן שיוצר הפרדה וניתוק
 2. שימוש רב-תכליתי במבני הציבור מאפשר שימוש בשטחים אלו במשך שעות רבות יותר במהלך היממה
7. ניצול מרבי של תת-הקרקע מתחת למבנים או במפלס הקרקע בתוך מבנים לרבות ניצול הטופוגרפיה לחנייה, לאחסון ולמתקנים טכניים
8. תחבורה - סדר עדיפות בתכנון אמצעי תחבורה: הליכה ברגל, רכיבה על אופניים, תחבורה ציבורית, רכב פרטי; צמצום אפשרויות חנייה באזורים בעלי עדיפות מובהקת להליכה רגלית ולתחבורה ציבורית (תח"צ) התאמת התכנון לתנאים המקומיים - לטופוגרפיה, לאקלים ו-"רוח המקום"
- 9.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון מגורים לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

10. מרחב ציבורי מגוון: מרחב מגוון הכולל מערך שטחים פתוחים ובכלל זה היררכיה של שטחים ציבוריים פתוחים (שצ"פים), גנים ופארקים בכמות ובאיכות הנדרשות ובנגישות נוחה מאזורי המגורים לצד שמירה על ערכי טבע, נוף ומורשת המשולבים במערך השטחים הפתוחים (טבע עירוני)
11. טבע עירוני: בתחום המיועד לבינוי - זיהוי ערכי טבע, נוף ומורשת בעלי חשיבות לשימור כמערכות טבע בעיר
12. רוח המקום: הטמעת מרכיבים המאפיינים את דמות היישוב והסביבה בבינוי החדש ובפיתוח הנופי
13. תשתיות ומתקנים הנדסיים: תכנון כולל של מערך התשתיות והמתקנים הטכניים הנדרשים - הטמנת קווי תשתית בקרקע, וככל האפשר איחוד תוואי תשתיות, מיקום ותכנון מתקנים הנדסיים באופן שימנע מפגעים סביבתיים ותובטח עמידה בתקני סביבה (קרינה, רעש, ריחות וכדומה)
14. שימור מי נגר: תכנון משמר של מי נגר עילי וניקוז ברמת המגרש, השכונה והאזור. ככלל, מומלץ בהתאם לנתוני המקום כי 15%-20% משטח כל מגרש לבנייה יישארו בתכנית קרקע טבעית ופנויה מבינוי לטובת החדרה והשהיה של מי נגר ולצורך גינון ונטיעת עצים בוגרים
15. שפכים: מערך האיסוף והטיפול בשפכים יתבסס על פתרון מלא לטיפול בשפכים. התכנון יאפשר שימוש במים מושבים לצורכי השקיה
16. חזית חמישית: שימוש מושכל ומתוכנן בגגות המבנים לשימושים שונים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון מגורים לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

17. חיבור למפלס הרחוב:
 1. תכנון קו המגע של הבינוי עם מפלס הרחוב בהיבט האדריכלי והשימושים המוצעים
 2. בנייה של דופן רחוב יוצרת רחובות מעניינים ונעימים יותר להליכה ומאפשרת ניצול יעיל יותר של קרקע (במקום שהמרווחים בין הבניינים ישמשו לחנייה או יישארו שוממים)
 3. התאמת השימושים לאופי הבינוי והעדפה של עירוב שימושים ושילוב פעילות ברחובות ראשיים
18. חיבור לשטחים הסובבים: התייחסות לתכניות הסובבות במטרה ליצור חיבורים נוחים חמיניים של האזור הבנוי לסביבתו (הן הבנויה והן הפתוחה)
19. פסולת: שריון שטחים בפריסה ובהיקף שנדרש לאצירה ולטיפול בפסולת; מכלי אצירה יוקמו בתחומי המגרשים ולא במרחב הציבורי. גודל השטח יתאים למכלי אצירה המאפשרים מיון והפרדה במקור לכמה זרמים. ברמה השכונתית יש להקצות שטח למרכזי איסוף פסולת למחזור
20. בנייה ירוקה: תכנון השכונה בכלל והמגרשים לבנייה בפרט יאפשר למבנים שיוקמו לעמוד בתקינה לבנייה ירוקה
21. תכנון אקלימי: תכנון מתחשב בזכויות שמש ומסדרונות רוח ואוורור טבעי

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון שימושי קרקע מעורבים לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

1. קונפליקטים סביבתיים באזורים מעורבים: המטרה היא לצמצם את הקונפליקטים הסביבתיים בין שימושי קרקע שונים הנמצאים בסמיכות רבה זה לזה ובעיקר בין מגורים ומבני ציבור שנחשבים לשימושים רגישים לבין שימושים אחרים בעלי פוטנציאל ליצירת מטרדים סביבתיים או סיכונים, כגון ובעיקר תעשייה
2. איכות סביבת המגורים: יצירת התשתית התכנונית לפיתוחה של סביבת מגורים העומדת בדרישות החקיקה הסביבתית ומונעת קונפליקטים עם שימושים בעלי פוטנציאל ליצירת מטרדים סביבתיים ו/או סיכונים (כגון הפרדה פיזית בין חנייה ובין מתקנים לאצירת פסולת)
3. ניתוח וחיזוי פוטנציאל של היווצרות מטרדים באזור מעורב יתייחסו לסוג המטרדים ולרמת המטרדים הצפויה מהשימושים עצמם (כגון: מסחר, מלאכה, בתי אוכל וכדומה) וכן למטרדים הצפויים ממשיכת התנועה הנוגעת לשימושים אלו
4. מרכיב אי-הודאות: בשלבי התכנון הסטטוטורי (מתארי ומפורט) לא ניתן לחזות בדיוק היכן יוקמו השימושים המטרדיים השונים ולא את אופיים ואת פוטנציאל המטרדיות או הסיכון שלהם. בשל כך יש להנחות את שלבי התכנון הבאים (תכנון מפורט ותנאים בהיתר הבניה) באופן שימנע מטרדים
5. צמצום קונפליקטים סביבתיים באזורים מעורבים: הכלי המרכזי הוא איזור (zoning) על פי רמת המטרדיות ששימושים שונים יוצרים זה ביחס לזה ולא על ידי הגדרה של רשימת שימושים ספציפיים מותרים ואסורים. כלי נוסף המאפשר לצמצם מטרדים ומפגעים סביבתיים בין שימושים שונים הוא ניתוח ובדיקות סביבתיות המבוצעות בשלב היתר הבנייה ורישיון העסק. בשלבים אלו אפשר לבחון ולהעריך ברמת דיוק גבוהה יותר את ההשפעות הסביבתיות החזויות של כל שימוש ולהגדיר את הדרישות ואת המגבלות הסביבתיות לפעולתו בכפיפה אחת עם שימושים רגישים. בשל כך יש להנחות את שלבי התכנון הבאים (תכנון מפורט ותנאים בהיתר הבניה) באופן שימנע מטרדים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון שימושי קרקע מעורבים לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

6. קווי מגע בין ייעודי קרקע רגישים ובין ייעודי קרקע מטרדיים: טיפול באמצעים תכנוניים וסביבתיים בקווי מגע שבין ייעודים רגישים (כגון: מגורים, מוסדות ציבור ובריאות) ובין ייעודים בעלי פוטנציאל ליצירת מטרדים וסיכון סביבתי (כגון: תעשייה, מלאכה וכדומה)
7. תכנון תחבורתי תומך בנגישות לתח"צ, לתנועה באמצעות אופניים ולהליכה (כגון רשת רחובות)
8. טיפול באמצעים תכנוניים וסביבתיים בממשק שבין שימושים רגישים (כגון: מגורים, מוסדות ציבור ובריאות) ובין שימושים בעלי פוטנציאל ליצירת מטרדים וסיכון סביבתי (כגון תעשייה ומלאכה)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

דוגמא לתכנון טוב: אזור לתכנון עתידי בצפון העיר תל-אביב – יפו

מטרת התכנית "להגדיל את מגוון אפשרויות המגורים, ליצור מוקדי פעילות, מסחר ותעסוקה, ליצור קשרים בין השכונות עצמן ובינן לבין מרכז העיר" (מקור: תכנית המתאר של תל אביב - צפון העיר, 5000; [קישור](#))

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון התחדשות עירונית של מרקם בנוי לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשדד להגנת הסביבה

1. איתור מרקמים/מתחמים/מבנים בעלי חשיבות לשימור והגנה עליהם
2. בתכניות להתחדשות עירונית יש לשאוף לעמוד במכסות הנורמטיביות לשצ"פים. באזורים שבהם קיים מחסור בשטחים פתוחים סטטוטוריים, ייעשה מאמץ ליצור גנים בגודל מתאים ובאיכות גבוהה בראייה כוללת של מערך השצ"פים במרחבים הסמוכים
3. שדרוג של מערך התנועה של הולכי רגל ורוכבי אופניים והתשתיות הסביבתיות (ניקה ושפכים)
4. תכניות הכוללות מבנים המיועדים לשיפוץ או להריסה יכללו הנחיות לאיתור אסבסט ולטיפול הנדרש באסבסט בהתאם לחוק
5. הנחיות לטיפול בפסולת בניין והריסה, גריסה במקום של פסולת הריסה, מיון וניצול חוזר

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון בנייה גבוהה לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

1. סיווג האזורים העירוניים לבנייה גבוהה וקביעת מתחמים שבהם תוגבל בנייה גבוהה
2. יצירת מרקם הליכתי המתעדף הליכה ברגל ורכיבה על אופניים והתאמה לשירות על ידי תחבורה ציבורית
3. התאמה לסביבה העירונית הקיימת והמתוכננת והתייחסות לשכנות עם מרקמים בעלי ייחוד, כגון: מרקמים היסטוריים, קווי רכס ורקיע, חוף הים, פארקים
4. יצירת תמהיל של בניינים ויחידות דיור (כגון גודל וצורת שימוש) באופן שיאפשר עירוב אוכלוסיות ודיור בר-השגה
5. בחינת האפשרות ליצור עירוב שימושים ברמת הבניינים (מגורים, מלונאות, משרדים ומסחר) תוך הכנסת שימושים ציבוריים
6. שמירה על איכותו של הרחוב במרחב הציבורי: בהיבטים של השתלבות הבינוי והמרתפים במפלס הרחוב, הימנעות מחנייה עילית לאורך הרחוב ובכלל, קביעה של קווי בניין באופן שיאפשר שילוב של חזיתות המבנים וצמחייה בחזית הרחוב ויתרום לתחושה של צמצום מרחקי הליכה ויצירת רחוב "מעניין"
7. צמצום השפעות אקלימיות: הטלת צל ושינוי תנאי הרוח

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

עקרונות לתכנון בנייה בתת הקרקע לפי "המדריך לתכנון סביבתי", המשרד להגנת הסביבה

1. ניצול המרחב התת-קרקעי מתחת למבנים ולשטחים סלולים ומרצופים
2. בנייה בתת הקרקע בשטחים פתוחים ציבוריים מרוצפים, ככול הניתן לא מתחת לגנים ופארקים, למעט לצורכי השטח הפתוח (כגון: חנייה לטובת הפארק)
3. אמצעים למניעת חדירת גזי אדמה וראדון, ואוורור מאולץ למניעת ריכחים של מזהמי אוויר
4. באזורים חשודים בזיהום קרקע ו/או מי התהום, יש לבצע בדיקות על פי הנחיות המשרד להגנת הסביבה וליישם את ההמלצות. יש לשים לב כי פתרון אפשרי לעיתים הוא הגבלת שימושים כך שלא תתאפשר שהיית אדם בחללים אלו לאורך זמן

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

דוגמא לבנייה בתת הקרקע: הדמיה של Delancey Underground, פארק תת־קרקעי במנהטן

הפארק התת־קרקעי המכונה "לוארליין" הוא פארק בתת הקרקע בן 5,500 מ"ר שיוקם בתחנת רכבת ישנה מתחת למנהטן. הפארק "יכלול מדשאות, עצים, בריכות מלאכותיות ואור שמש שיוחדר בעזרת סיבים אופטיים, לאחר סינון הקרינה המסוכנת" (מקור: כלכליסט, "העולם התחתון"; [קישור](#))

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

דוגמא לבנייה בתת הקרקע: בריכות שחייה בתת הקרקע, הלסינקי, פינלנד

"Itakeskus" הוא קומפלקס שחייה שבנוי כולו מתחת לקרקע. יש בו שתי קומות שיכולות לארח 400 איש בו בזמן, ולהפוך למקלט ל-3,800 איש בעת חירום. הלסינקי היא הראשונה בעולם שהציגה תוכנית על לעיר תחתית (מקור: כלכליסט, "העולם התחתון"; [קישור](#))

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עקרונות תכנון אזור מגורים עירוני

דוגמא לבנייה בתת הקרקע: מרכז קניות בתת הקרקע, טורונטו

"PATH הוא הקניון התת-קרקעי הגדול בעולם... הוא נפרס על פני כ-370 אלף מ"ר, עם 1,200 חנויות, מסעדות, חנויות ורכבת תחתית. בנייה מתחת לקרקע נפוצה בטורונטו בגלל מזג האוויר, שכן היא מספקת בחורף מפלט חמים מהקור והשלג (מקור: כלכליסט, "העולם התחתון"; קישור)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

השוואת מאפייני ליבה עם עקרונות לעירוניות

כאמור, מטרת תכנית "העיר עובדת" היא להמשיך היכן שתכניות קודמות עצרו. לכן, עשרה המנופים האסטרטגים של התכנית הם שילוב של מאפייני הליבה של עירוניות טובה לפי עמותת מרחב ושל עקרונות התכנון העירוני לפי המשרד להגנת הסביבה. הטבלאות להלן משוות בין המאפיינים והעקרונות. הטבלה השנייה מאחדת את המאפיינים לעירוניות טובה של מרחב עם 49 העקרונות של המדריך לתכנון סביבתי ובמיוחד עם 11 העקרונות לתכנון מגורים בעיר. על בסיס החפיפה, נבחרו 10 המנופים האסטרטגים של תכנית "העיר עובדת", שיוצגו בהמשך. הניסוח הראשוני של 10 המנופים היה המצע לדיון של צוותי העבודה. הניסוח הסופי של המנופים מופיע בהמשך.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

גממות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מונפים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנטי

חזרה לתוכן
העניינים

השוואת מאפייני ליבה עם עקרונות לעירוניות

כאמור, מטרת תכנית "העיר עובדת" היא להמשיך היכן שתכניות קודמות עצרו. לכן, עשרה המנופים האסטרטגים של התכנית הם שילוב של מאפייני הליבה של עירוניות טובה לפי עמותת מרחב ושל עקרונות התכנון העירוני לפי המשרד להגנת הסביבה. הטבלאות להלן משוות בין המאפיינים והעקרונות. הטבלה השנייה מאחדת את המאפיינים לעירוניות טובה של מרחב עם 49 העקרונות של המדריך לתכנון סביבתי ובמיוחד עם 11 העקרונות לתכנון מגורים בעיר. על בסיס החפיפה, נבחרו 10 המנופים האסטרטגים של תכנית "העיר עובדת", שישוכם בהמשך. הניסוח הראשוני של 10 המנופים היה המצע לדיון של צוותי העבודה. הניסוח הסופי של המנופים מופיע בהמשך.

המנופים העירוניים (עמותת מרחב, 2020) (מנופים)	עקרונות תכנון טובות (עמותת מרחב, 2020) (עקרונות)	עקרונות תכנון טובות (משרד להגנת הסביבה, 2017) (עקרונות)	עקרונות תכנון טובות (משרד להגנת הסביבה, 2017) (עקרונות)	עקרונות תכנון טובות (משרד להגנת הסביבה, 2017) (עקרונות)
1. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	1. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	1. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	1. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	1. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
2. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	2. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	2. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	2. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	2. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
3. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	3. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	3. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	3. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	3. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
4. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	4. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	4. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	4. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	4. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
5. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	5. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	5. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	5. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	5. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
6. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	6. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	6. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	6. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	6. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
7. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	7. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	7. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	7. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	7. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
8. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	8. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	8. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	8. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	8. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
9. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	9. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	9. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	9. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	9. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי
10. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	10. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	10. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	10. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי	10. שיתוף פעולה בין תחומי הממשל המקומי, המנהלתי והאזרחי

מאפייני עירוניות טובה, לפי ישראל עירונית 2050 (מרחב)	עקרונות לתכנון שכונות חדשות, לפי המדריך לתכנון סביבתי (המשרד להגנת הסביבה)	עקרונות לתכנון מגורים, לפי המדריך לתכנון סביבתי (המשרד להגנת הסביבה)	עקרונות לתכנון שימושי קרקע מעורבים, לפי המדריך לתכנון סביבתי (המשרד להגנת הסביבה)	עקרונות להתחדשות עירונית של מרקם בניו, לפי המדריך לתכנון סביבתי (המשרד להגנת הסביבה)	עקרונות לתכנון בנייה גבוהה, לפי המדריך לתכנון סביבתי (המשרד להגנת הסביבה)	הג"ס (המדריך, בנייה בתת הקרקע)
1. שימוש יעיל בקרקע במרקם הבנוי	1. מחמם חדש למגורים יתכנון, ככל האפשר, בתוך המרקם העירוני הקיים	1. ניצול מיטבי של משאבי הקרקע. בנייה קונפקטיבית ובצפיפות	15. מערך האיסוף והטיפול בשפכים יתבסס על פתרון מלא לטיפול בשפכים	1. איתור מרקמים/מתחמים/מבנים בעלי חשיבות לשימור והגנה עליהם	1. סיווג האזורים העירוניים לבנייה גבוהה וקביעת מתחמים שבהם תוגבל בנייה גבוהה	1. ניצול המרחב התת-קרקעי מתחת למבנים ולשטחים סלולים ומרצופים
2. רשת רחובות רציפה, צפופה והליכתית	2. לאחר שמוצו ונוצלו עתודות הקרקע וחללים פתוחים בתוך האזור הבנוי וככל שלא ניתן להתכנס למרקם הבנוי הקיים, יש עדיפות מובהקת להרחבה צמודת דופן בהתאם לכללי תמ"א 35	2. ציפוף: צפיפות מודגרת וקביעת אזורים/שכונות/מרקם סביבתיים/א סביב בעלי צפיפות גבוהה ואזורים יתור צפיפות נמוכה יותר מקומיים ואזורים	16. החזית החמישית	2. תכנון סביבת המגורים: יצירת התשתית התכנונית לפיתוח של סביבת מגורים העומדת בדרישות החקיקה הסביבתית ומונעת קונפליקטים עם שימושים בעלי פוטנציאל יצירת מטרידים סביבתיים (א/א סיכונים (כגון הפרדה פיזית בין חנייה ובין מתקנים לאצירת פסולת)	2. יצירת מרקם הליכתי המתעדף הליכה ברגל ורכיבה מרצופים, ככול הניתן לא מתחת לגגים ופארקים, למעט לצורכי השטח הפתוח (כגון: חנייה לטובת הפארק)	2. בנייה בתת הקרקע בשטחים פתוחים ציבוריים מרצופים, ככול הניתן לא מתחת לגגים ופארקים, למעט לצורכי השטח הפתוח (כגון: חנייה לטובת הפארק)
3. אבולוסיה מגוונת	3. ככל האפשר, לא בשטחים בעלי גרישות נופית-סביבתית גבוהה	3. רשת רחובות רציפה, המכשית וצפופה	17. חיבור למפעל הרחוב: תכנון קו המגע עם בעלי המפעל הרחוב בהיבט האדריכלי והשימושי המוצעים	3. שדרוג של מערך התנועה של הולכי רגל ורכיבי אופניים והתשתיות הסביבתיות (ניקח ושפכים).	3. התאמה לסביבה העירונית הקיימת והמתוכננת והתאימות לשכונת עם מרקמים בעלי ייחוד, כגון: מרקמים היסטוריים, קווי רכס ורקע, חוף הים, פארקים	3. אמצעים למניעת חדירת גזי אדמה ורדודן, ואזורי מואלץ למניעת ריכוזים של מהמי אור
4. מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי	4. לא באזורים שחשופים לסיכונים ו/או למפגעים סביבתיים, או לחלופין הבחשת פתרונות למניעת סיכון וחשיפה למטרידים תוך שימת דגש בטיפול במקור הבעיה	4. רחובות תוססים	18. חיבור לשטחים הסובבים	4. תכנון תכולת מבנים המיועדים לשיפון או להריסה יכללו הנחיות לאיתור אבסטר לטיפול הדרוש באבסטר בהתאם לחוק	4. יצירת תמהיל של בניינים ייחודיים וחדשניים (כגון גדול וזרועות שימוש) באופן שיאפשר עירוב אוכלוסיות דיור בר-השגה	4. באזורים חשודים בזיהום קרקע ו/או מי התהום, יש לבצע בדיקות על פי הנחיות המשרד להגנת הסביבה וליישם את ההמלצות לעיתים, יש להגביל את השימוש
5. עירוב שימושים		12. רוח המקום ודמות היישוב	19. פסולת: שריון שטחים בפריסה ובהיקף שדרש לאצירה ולטיפול בפסולת. ברמה השכונתית יש להקצות שטח למרכז איסוף פסולת למחזור	5. הנחיות לטיפול בפסולת בניין והריסה, גריסה במקום על פסולת הריסה, מיון וניצול חוזר	5. בחינת האפשרות ליצור עירוב שימושים ברמת הבניינים (מגורים, מלונאות, משרדים ומסחר) תוך הכנסת שימושים ציבוריים	
6. עידוד כלכלה מקומית ליצירת מגוון חזקנות כלכליות		13. תשתיות ומתקנים הנדסיים: התמנת קווי תשתית בקרקע, וככל ושימוש רב-תכליתי במבני הציבור	20. בנייה ירוקה: תכנון השכונה בכלל והמגרשים לבנייה בפרט יאפשר למבנים שיוקמו לעמוד בתקינה לבנייה ירוקה	6. קווי מגע בין ייעודי קרקע רגישים ובין ייעודי קרקע מטרידים: טיפול באמצעים תכנוניים וסביבתיים בקווי מגע שבין ייעודים רגישים (כגון: מגורים, מוסדות ציבור ובריאות) ובין ייעודים בעלי פוטנציאל יצירת מטרידים וסיכון סביבתי (כגון: תעשייה, מלאכה וכדומה)	6. שמירה על איכותו של הרחוב במרחב הציבורי: הביטויים של השתלבות הבינוי והמתחמים במפלס הרחוב, הימנעות מחנייה עילית לאורך הרחוב, שילוב של חזיתות המבנים וצמחייה בחזית הרחוב, ויצירת רחוב "מעניין"	
7. מרכז עיר מוגדר		7. ניצול מרבי של תת-הקרקע	21. תכנון אקלימי: תכנון מתחשב בכוחות שמש ומסחרות רוח ואזורי טבעי	7. תכנון תחבורתי תומך בניגשות לתח"צ, לתנועה באמצעות אופניים והליכה (כגון רשת רחובות)	7. צמצום השפעות אקלימיות: הטלת צל ושינוי תנאי הרוח	
			8. טיפול באמצעים תכנוניים וסביבתיים בממשק שבין שימושים רגישים (כגון: מגורים, מוסדות ציבור ובריאות) ובין שימושים בעלי פוטנציאל יצירת מטרידים וסיכון סביבתי (כגון תעשייה ומלאכה)			

**איחוד העקרונות לתכנון מגורים של המשרד להגנת הסביבה לפי המדריך לתכנון סביבתי
עם המאפיינים לעירוניות טובה של עמותת מרחב לפי ישראל עירונית 2050**

<p>8. מגוון שטחים פתוחים (ישראל עירונית 2050)</p> <p>לאחד עם:</p> <p>11. טבע עירוני חייהו ערכי טבע (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>18. חיבור לשטחים הסובבים (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": שמירה על טבע עירוני, שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי</p>	<p>1. שימוש יעיל בקרקע במקום הבנוי (ישראל עירונית 2050)</p> <p>5. עירוב שימושים (ישראל עירונית 2050)</p> <p>לאחד עם:</p> <p>1. ניצול מיטבי של משאבי הקרקע: בנייה קומפקטית ובצפיפות (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>6. מבני ציבור: שילוב של שטחי ציבור במקום העירוני ושימוש רב-תכליתי במבני ציבור (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>7. ניצול מרבי של תת-הקרקע (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>10. מרחב ציבורי מגוון (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>13. תשתיות ומתקנים הנדסיים: הטמנת קווי תשתית בקרקע, וככל האפשר איחוד תוואי תשתיות (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": שימוש יעיל בקרקע ועירוב שימושים</p>
<p>9. משילות דמוקרטית, משתפת ושקופה (ישראל עירונית 2050)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": כינון ממשל מקומי דמוקרטי, פתוח ושקוף</p>	<p>2. רשת רחובות רציפה, צפופה והליכתית (ישראל עירונית 2050)</p> <p>2. ציפוף: צפיפות מדרגת קבעית ואזורים/שכונות/מקומים בעיר בעלי צפיפות גבוהה ואזורים בעלי צפיפות נמוכה יותר כתלות במשתנים (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>3. רשת רחובות רציפה, המשכית וצפופה (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>4. רחובות תוססים (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": תכנון רשת רחובות רציפה, צפופה ותוססת</p>
<p>10. ניהול ותחזוקה ברי קיימא של תשתיות ומשאבים (ישראל עירונית 2050)</p> <p>לאחד עם:</p> <p>15. מערך האיסוף והטיפול בשפכים יתבסס על פתרון מלא לטיפול בשפכים (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>19. פסולת: שריון שטחים בפריסה ובהיקף שנדרש לאצירה ולטיפול בפסולת. ברמה השכונתית יש להקצות שטח למרכזי איסוף פסולת למחזור (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>14. שימור מי נגר: תכנון משמר של מי נגר עילי וניקח ברמת המגרש, השכונה והאזור (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": ניהול בר-קיימא של תשתיות, משאבים וחומרים</p>	<p>3. אוכלוסייה מגוונת (ישראל עירונית 2050)</p> <p>לאחד עם:</p> <p>5. בנייה של בנייני מגורים בקנה מידה אנושי (8-12 קומות) (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": תכנון לאוכלוסייה עירונית מגוונת</p>
<p>11. אדריכלות תומכת עירוניות (ישראל עירונית 2050)</p> <p>לאחד עם:</p> <p>20. בנייה ירוקה: תכנון השכונה בכלל והמגרשים לבנייה בפרט יאפשר למבנים שיוקמו לעמוד בתקינה לבנייה ירוקה (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>17. חיבור למפלס הרחוב: תכנון קו המגע של הבינו עם מפלס הרחוב בהיבט האדריכלי והשימושי המוצעים (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>16. החזית החמישית (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>21. תכנון אקלימי: תכנון מתחשב בזכויות שמש ומסדרונות רוח ואוויר טבעי (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>12. רוח המקום ודמות היישוב (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>9. התאמת התכנון לתנאים המקומיים (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": קידום אדריכלות בת-קיימא ובנייה ירוקה</p>	<p>4. מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי (ישראל עירונית 2050)</p> <p>לאחד עם:</p> <p>8. סדר עדיפות בתכנון אמצעי תחבורה (המדריך לתכנון סביבתי)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": קידום מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי</p> <p>6. עידוד כלכלה מקומית ליצירת מגוון הדמנויות כלכליות (ישראל עירונית 2050)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": עידוד כלכלה עירונית מגוונת ובעלת חוסן כלכלי</p>
<p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": קידום אדריכלות בת-קיימא ובנייה ירוקה</p>	<p>7. מרכז עיר מוגדר (ישראל עירונית 2050)</p> <p>מנוף אסטרטגי של תכנית "העיר עובדת": תכנון למרכז עירוני מוגדר</p>

להשתמש פחות ברכב פרטי, לטפל
באשפה, לגור קרוב לעבודה,
אלו הכללים שלי לעירוניות טובה

ז'יימה לרנר, ראש העיר קוריטיבה, ברזיל, 2013

מנופים אסטרטגיים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עשרה מנופים אסטרטגיים

במסגרת סדנאות העבודה של תכנית "העיר עובדת" הצוותים ביקשו לבסס את המנופים האסטרטגיים של התכנית על "המצע לרשות ירוקה" של המשרד להגנת הסביבה בנוסף למדריך לתכנון סביבתי של המשרד להגנת הסביבה ולחברת "ישראל עירונית 2050" של עמותת מרחב. להלן עשרה המנופים לאחר שנוסחו מחדש ובתוספת הצעה למנוף נוסף, מספר 11 לפיתוח בעתיד. כל מנוף כולל סל של כלי מדיניות. בסך הכל, המנופים כוללים 230 כלי מדיניות.

1. שימוש יעיל בקרקע, עירוב שימושים ורב-תפקודיות של מרחבים ציבוריים
2. תכנון רשת רחובות רציפה, צפופה ותוססת התומכת בקהילות
3. תכנון המעודד אוכלוסייה עירונית מגוונת
4. קידום מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי
5. עידוד כלכלה עירונית מגוונת ובעלת חוסן כלכלי
6. תכנון למרכזים עירוניים מוגדרים
7. פיתוח ושמירה על טבע עירוני, שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי
8. הטמעת ערכי שקיפות, שיתופיות, חדשנות וגמישות בתהליכי קבלת החלטות מוכוונות תושבים, וביישומן, בממשל המקומי
9. ניהול בר-קיימה של משאבים וחומרים ופיתוח חוסן של תשתיות
10. קידום אדריכלות בת-קיימה ובנייה ירוקה

הצעה לפתח מנוף נוסף בעתיד:

11. סביבת מגורים נקייה ממפגעים סביבתיים ובריאותיים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

כלי מדיניות

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

כלי מדיניות לפי מנופים אסטרטגיים

234 כלי המדיניות – הם הפרויקטים שהמשרד בחן – מחולקים לארבע קטגוריות: כלי מדיניות תכנוניים, כלכליים, רגולטוריים, וכלי מידע וחינוך. הכלים מבוססים על ראינות עם בעלי עניין, על ספרות רלוונטית מהארץ ומחו"ל, על עקרונות "המדריך לתכנון סביבתי", על "ישראל עירונית 2050", על "המצע לרשות ירוקה" ועל רעיונות שעלו בסדנאות העבודה.

בעת הדיונים לבחירה של כלי המדיניות, צוותי העבודה נעזרו בשאלות מנחות לבחירה, כדלקמן:

- האם כלי המדיניות מסווג היטב?
- האם לכלי המדיניות סיווג כפול, דהיינו האם הוא גם תכנוני וגם כלכלי?
- מי קהל היעד של כלי המדיניות?
- האם הכלי עוזר לקהל היעד?
- האם קידום הכלי במנדט המשרד?
- האם מימוש הכלי ביכולת התקציב של המשרד?
- איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן, האם הוא quick-win?
- האם לבטל את הכלי, לדחות אותו על הסף?
- האם לאמץ את כלי המדיניות כפי שהוא?
- האם לעדכן או לשנות את הכלי?
- האם להוסיף כלים (חוק, תמריץ, תכנון, מידע, חינוך)?

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

שימוש יעיל בקרקע, עירוב שימושים ורב-תפקודיות של מרחבים ציבוריים

מנוף 1

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

שימוש יעיל בקרקע, עירוב שימושים ורב-תפקודיות של מרחבים ציבוריים

עירוב שימושים

רב-תפקודיות של מרחבים ציבוריים

*Project for Public Spaces (PPS): a nonprofit planning, design and educational organization dedicated to helping people create and sustain public spaces that build stronger communities (source: PPS; [link](#))

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?
12. האם לאמץ כלי מדיניות אחר בתחום?

27 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

דוגמא: שימוש יעיל בקרקע, עירוב שימושים ורב-תפקודיות של מרחבים ציבוריים

ניו-יורק, 2014

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תכנון רשת רחובות רציפה, צפופה ותוססת התומכת בקהילות

מנוף 2

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

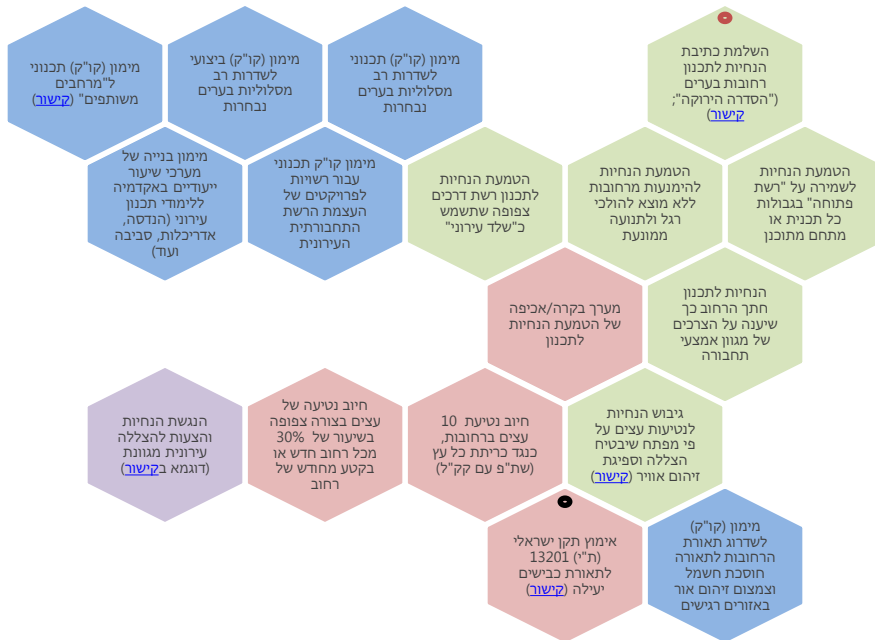
כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תכנון רשת רחובות רציפה, צפופה ותוססת התומכת בקהילות

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?
12. האם לאמץ כלי מדיניות אחר בתחום?

16 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

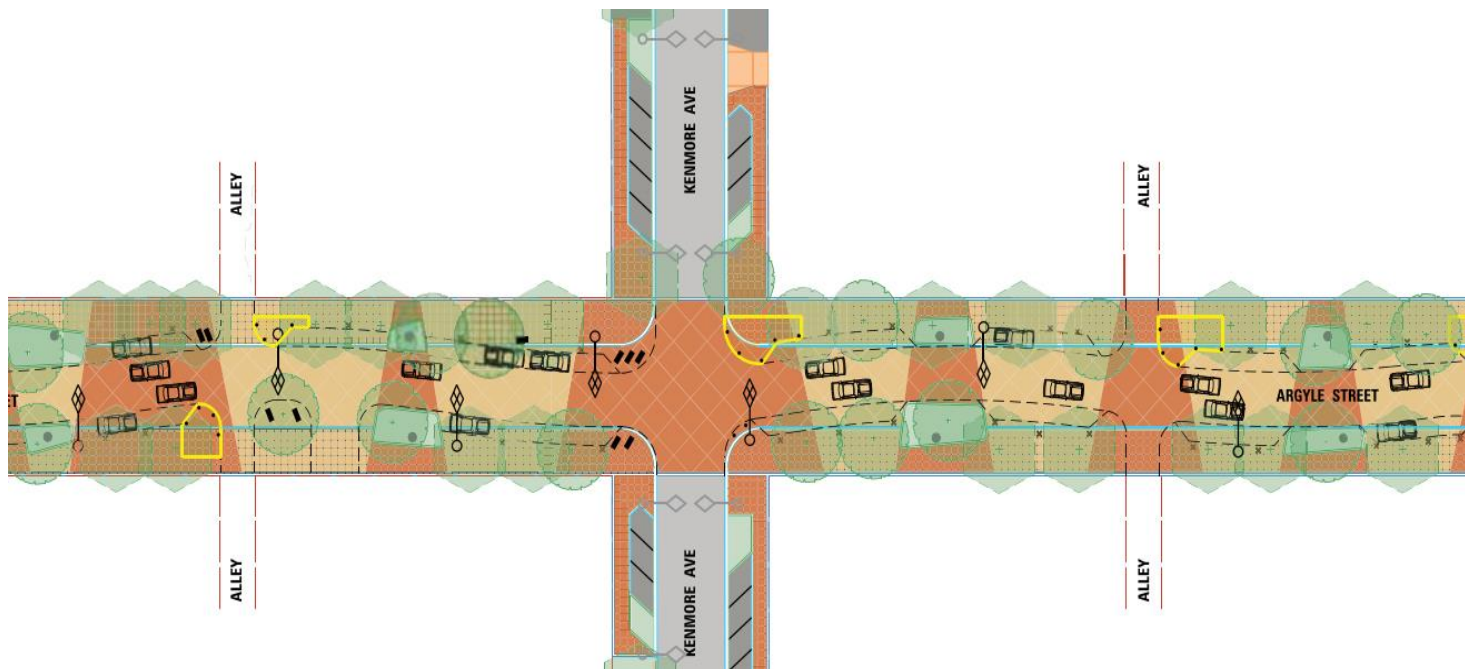
כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

דוגמא: תכנון רשת רחובות רציפה, צפופה ותוססת התומכת בקהילות

תכנית "המרחב המשותף" לתחבורה והולכי רגל, שיקגו ([קישור](#))

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

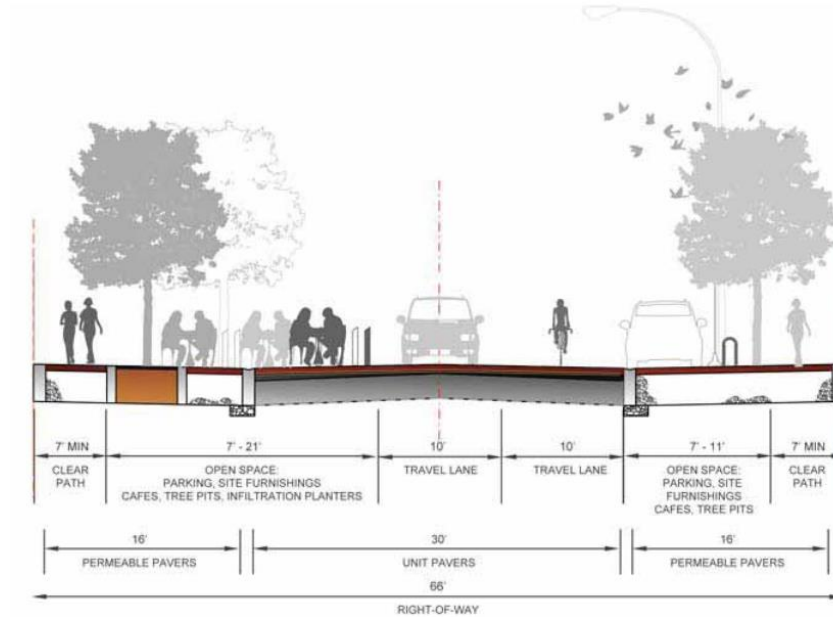
כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

דוגמא: תכנון רשת רחובות רציפה, צפופה ותוססת התומכת בקהילות

תכנית "המרחב המשותף" לתחבורה והולכי רגל, שיקגו ([קישור](#))

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן](#)
[העניינים](#)

תכנון המעודד אוכלוסייה עירונית מגוונת

מנוף 3

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנפים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תכנון המעווד אוכלוסייה עירונית מגוונת

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

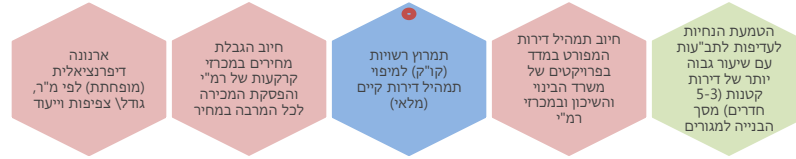
כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

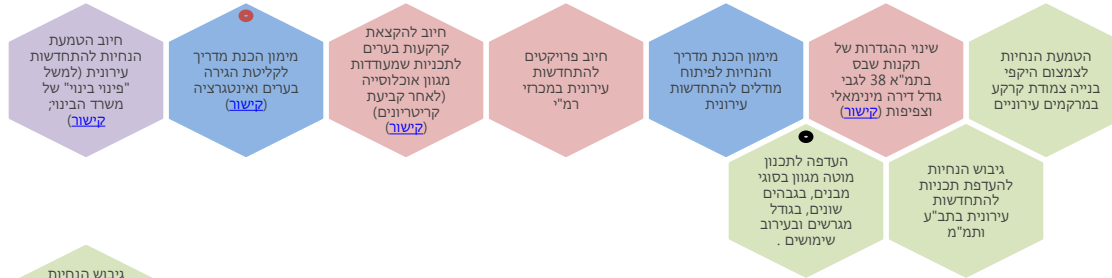
יישום וגאנט

[חזרה לתוכן](#)
[העניינים](#)

תמהיל גודל הדירות

תמהיל הבנייה ומוגון דמוגרפי ותרבותי

תמהיל מחירים

מבני ציבור

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?
12. האם לאמץ כלי מדיניות אחר בתחום?

22 כלי מדיניות

- - בסמכות רשות מקומית
- - בסמכות המשרד

קידום מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי

מנוף 4

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

קידום מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

תחבורה ציבורית

צמצום השימוש ברכב פרטי והרגלי שימוש ברכב פרטי

32 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

דוגמא: קידום מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי

מדריך ה-EPA ליירוק חניונים , 2008

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

דוגמא: קידום מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי

הנתיב המהיר (קישור)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עידוד כלכלה עירונית מגוונת ובעלת חוסן כלכלי

מנוף 5

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

עידוד כלכלה עירונית מגוונת ובעלת חוסן כלכלי

הקדמה
תהליך העבודה
מונחון
מגמות ואתגרים
עירוניות: חזון ועקרונות
מאפיינים של עירוניות טובה
מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות
כלי מדיניות מהעולם
כלי מדיניות נבחרים
יישום וגאנט

- שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות
1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
 2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
 3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
 4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
 5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
 6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
 7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
 8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
 9. האם לדחות אותו על הסף?
 10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
 11. האם לעדכן או לשנות אותו?
 12. האם לאמץ כלי מדיניות אחר בתחום?

18 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

* Tax Increment Financing (TFI), לקיחת הלוואה ע"י הרשות לצורך השקעה בתשתיות באזור גיאוגרפי מוגדר ([קישור](#))

** Business Improvement Districts (BID), מנהלת באזור מוגדר, הממומנת ע"י מס ישיר מבעלי העסקים במתחם ([קישור](#))

*** Community Development Financial Institutions (CDFI)

דוגמא: גיבוש אסטרטגיה ומימון (ערבויות מדינה) להקמה של CDFI

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

הארלם, ניו-יורק, בית ספר ירוק לנוער בסיכון במימון בנק לפיתוח קהילתי
מקור: Harlem RBI Dream Charter School, [מקור](#)

תכנון למרכזים עירוניים מוגדרים

מנוף 6

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תכנון למרכזים עירוניים מוגדרים

כלים לתכנון וניהול מרכז העיר

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?
12. האם לאמץ כלי מדיניות אחר בתחום?

16 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

הקדמה
תהליך העבודה
מונחון
מגמות ואתגרים
עירוניות: חזון ועקרונות
מאפיינים של עירוניות טובה
מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות
כלי מדיניות מהעולם
כלי מדיניות נבחרים
יישום וגאנט

פיתוח ושמירה על טבע עירוני, שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי

מנוף 7

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

פיתוח ושמירה על טבע עירוני, שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי

23 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

הקדמה
תהליך העבודה
מונחון
מגמות ואתגרים
עירוניות: חזון ועקרונות
מאפיינים של עירוניות טובה
מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות
כלי מדיניות מהעולם
כלי מדיניות נבחרים
יישום וגאנט

דוגמא: פיתוח ושמירה על טבע עירוני, שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי

כפר סבא, הפארק החדש, 2012
מקור: צור וולף אדריכלות נוף

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

הטמעת ערכי שקיפות, שיתופיות, חדשנות וגמישות בתהליכי קבלת החלטות מוכוונות תושבים, וביישומן, בממשל המקומי

מנוף 8

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

הטמעת ערכי שקיפות, שיתופיות, חדשנות וגמישות בתהליכי קבלת החלטות מוכוונות תושבים, וביישומן, בממשל המקומי

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

ניהול דמוקרטי, תקין ושקוף

פיתוח מנהיגות מקומית

שיתוף תושבים ושותפויות עם מגזרים שונים בעיר

21 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

דוגמא: הטמעת ערכי שקיפות ושיתופיות בתהליכי קבלת החלטות וביישומן בממשל המקומי

התערבויות אמנותיות חידשו אזורים נכשלים בעיר, עודדו דיאלוג בין חברי קהילות, ייצרו מקומות תעסוקה, וטיפחו גאווה מקומית
(צביעת פבלת סנטה מרתה, ריו דה ז'ניירו, 2010) [\(קישור\)](#)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

ניהול בר-קיימה של משאבים וחומרים ופיתוח חוסן של תשתיות

מנוף 9

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

ניהול בר-קיימה של משאבים וחומרים ופיתוח חוסן של תשתיות

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

ניהול ותחזוקה של תשתיות

פיתוח חוסן של תשתיות עירוניות, במיוחד לאור שינוי אקלים (למשל, שריפות והצפות)

23 כלי מדיניות

עבור איזורים דלילים ומתרוקנים *

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

* הרווח יהיה הפחתת עלויות תחזוקה לאורך זמן של תשתיות מיותרות, יצירת תעסוקה ומניעת פגיעה באזורים מחנכים, בין היתר (יושם במזרח ברלין)

דוגמא: פיתוח חוסן של תשתיות עירוניות, במיוחד לאור שינוי אקלים (שריפות והצפות)

נתיבי איילון, חורף 2013 (צילום אוויר: lowshot.com)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

דוגמא: פיתוח חוסן של תשתיות עירוניות, במיוחד לאור שינוי אקלים (שריפות והצפות)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

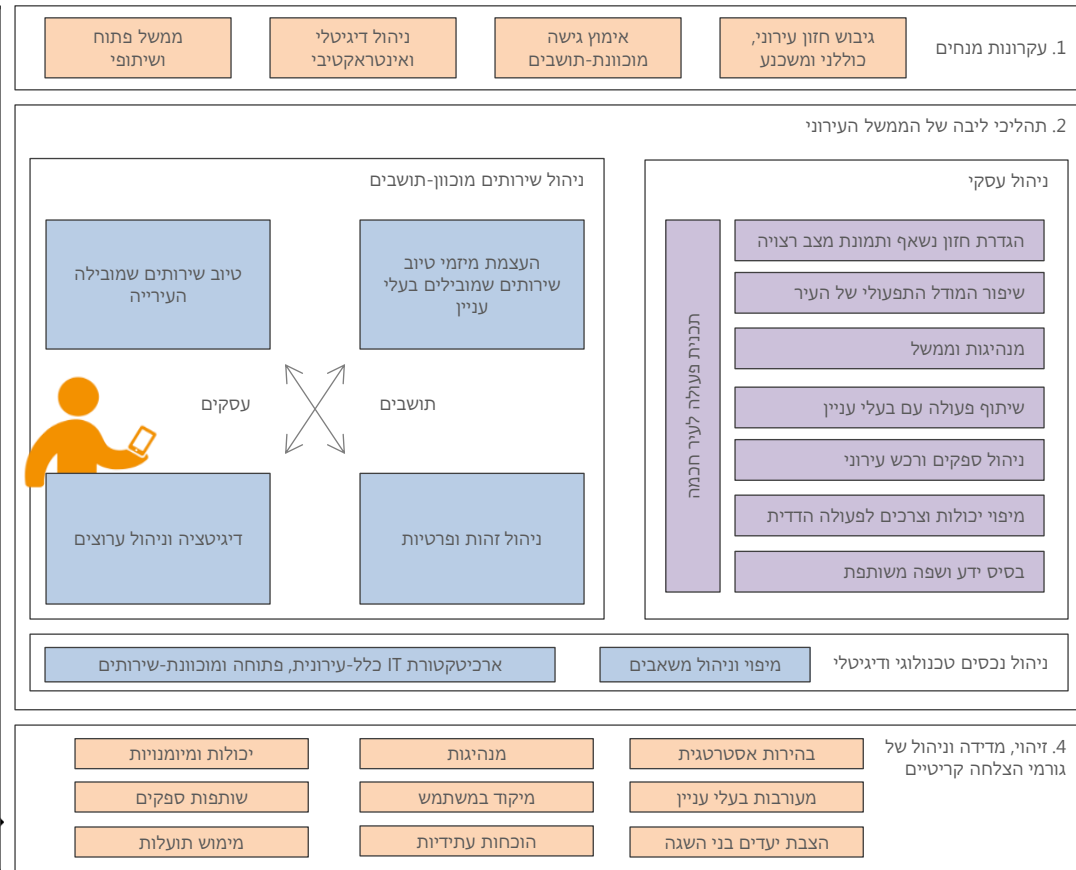
יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מתחם תחנת הרכבת בנתניה מוצף (צילום: שלומי גבאי)

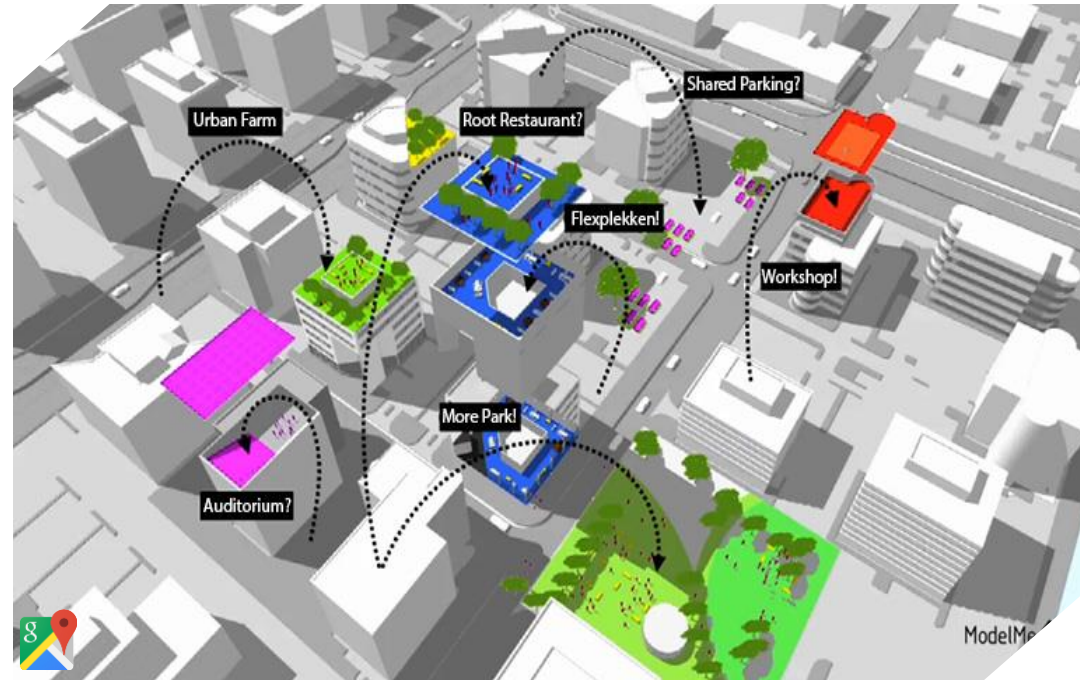
דוגמא: מסגרת עיר חכמה (smart city framework) לפי PAS 181:2014 מכון התקנים הבריטי

- הקדמה
- תהליך העבודה
- מונחון
- מגמות ואתגרים
- עירוניות: חזון ועקרונות
- מאפיינים של עירוניות טובה
- מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות
- כלי מדיניות מהעולם
- כלי מדיניות נבחרים
- יישום וגאנט
- [חזרה לתוכן העניינים](#)

דוגמא: Amsterdam Smart City הפרטי, מוסדות וארגונים, לקידום עיר חכמה

אמסטרדם, 2015

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

קידום אדריכלות בת-קיימה ובנייה ירוקה

מנוף 10

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

קידום אדריכלות בת-קיימה ובנייה ירוקה

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

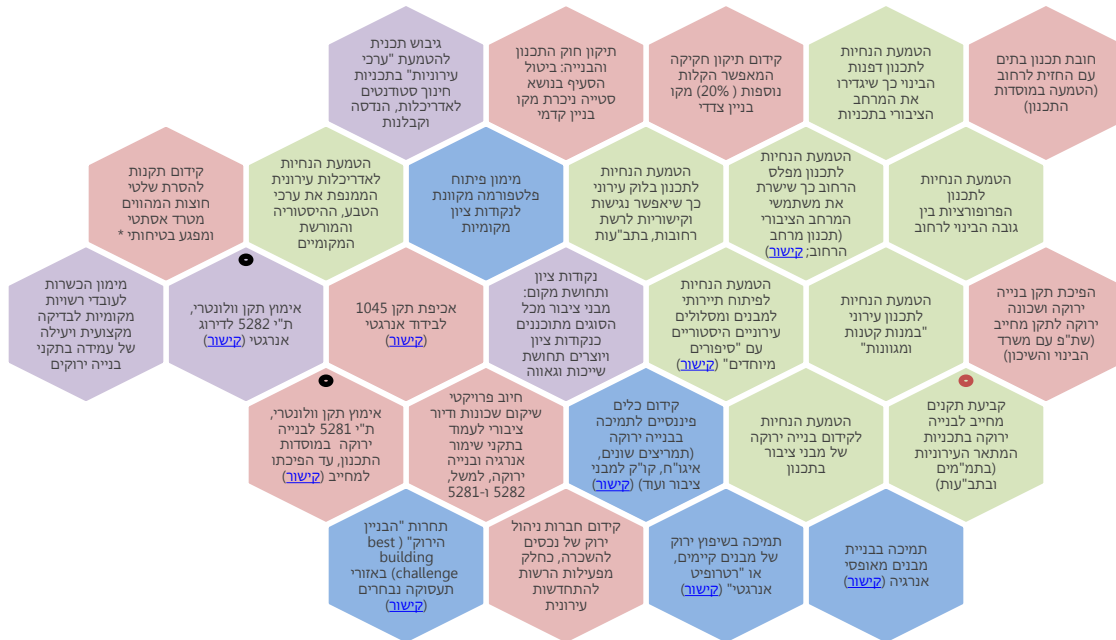
כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן](#)
[תעניינים](#)

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?
12. האם לאמץ כלי מדיניות אחר בתחום?

27 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

* יושם במלבורן אוסטרליה ובסן חחה ארה"ב במטרה לעודד שילוט אטרקטיבי, לשמור על ביטחון ותחבורתית, לתמוך במסחר מקומי ובסביבה אסתטית ונעימה לתושבי העיר. המדיניות לא מבקשת להתערב בתוכן השלטים. היא מבקשת לאפשר תצוגה של מגוון רחב של תכנים ומסרים

דוגמא: קידום אדריכלות בת-קיימה ובנייה ירוקה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

כפר סבא, בית ספר ירוק, 2012
מקור: צור וולף אדריכלות נוף

דוגמא: קידום אדריכלות בת-קיימה ובנייה ירוקה

כפר סבא, בית ספר ירוק, 2012
מקור: צור וולף אדריכלות נוף

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

סביבת מגורים נקייה ממפגעים סביבתיים ובריאותיים

מנוף 11 (הצעה לפיתוח)

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

סביבת מגורים נקייה ממפגעים סביבתיים ובריאותיים (הצעה לפיתוח)

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?
12. האם לאמץ כלי מדיניות אחר בתחום?

קרינה

רעש

ניקיון המרחב הציבורי

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

9 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

כלי מדיניות מהעולם

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

76 כלים מרחבי העולם

חברת מידטה סיעה למשרד להגנת הסביבה להכין סקירה של תכניות ויחזמות לקידום עירוניות בת קיימה בערים מובילות בעולם. התכניות והיחזמות כוללות כלי מדיניות תכנוניים, כלכליים, רגולטוריים, כלי מידע וחינוך. טווח העשייה העירונית נרחב, והוא כולל פעילויות בתחומי שינוי אקלים, פסולת ומשאבים, איכות אוויר, מים, מגוון ביולוגי, קרקע ושטחים פתוחים, מערכות מזון מקומיות, תכנון ושימושי קרקע ועוד.

כפי שמציינים במידטה, "תכניות קיימות עירונית הפכו בשנים האחרונות לכלי מרכזי ביד עיריות לקדם סדר יום סביבתי וחברתי". ישנן ערים שתכניות הקיימות שלהן ממוקדות בפתרון בעיות קיימות. ערים אחרות מתמודדות עם סוגיות עתידיות, עם "מגמות ושינויים שצפויים להשפיע על התפתחות העיר בעשורים הקרובים".

ניתן להבחין בשלושה מודלים מרכזיים של תכניות קיימות עירונית:

1. תכנית כוללת שמתייחסת לכל אגפי העירייה ולתחומי פעולה מגוונים
2. תכניות עצמאיות של אגפים שונים או סביב בעיות פרטניות
3. מודל משולב של תכנית-על שקובעת יעדים עירוניים, שפה ארגונית, מסגרת קונספטואלית עם מרווח פעולה לאגפי העירייה לבנות תכניות אסטרטגיות פרטניות העונות לצרכיהן תוך שהן ממששות את החזון העירוני ומסייעים לעמידה ביעדים העירוניים

כל תכנית אסטרטגית מחייבת הקצאה של משאבים, כוח אדם, זמן וכסף, ותכניות טובות כוללות נדבך של שיתוף ציבור, בעלי עניין ו"לקוחות" של התכנית (תושבים, עסקים, קהילות פרטניות).

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

לונדון

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

של מאפיינים עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

איכות אוויר, הליכה ורכיבת אופניים

איכות אוויר ורכב

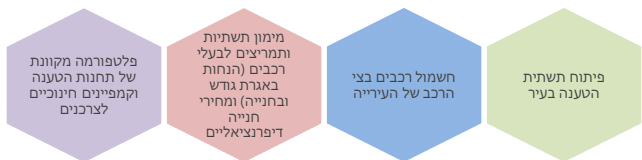
מוקדי זיהום אוויר והפחתת פליטות מאתרי בנייה

פסולת ומשאבים

תכנית פעולה לרכבים חשמליים ורכבים מבוססי מימן

24 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?

דוגמא: תכנון גינות קהילתיות לייצור מזון מקומי על בסיס חומרי דישון מפסולת מזון

לונדון, 2014

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

בריסטול

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן](#)
[העניינים](#)

הסתגלות לשינוי אקלים

מגוון ביולוגי עירוני ושימוש כפול בתשתיות ציבוריות

קידום גגות ירוקים

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?

13 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

דוגמא: פיתוח והפצה של הנחיות עיצוביות שיאפשרו למצות את הערכים הסביבתיים שגלומים בגגות

בריסטול, מיזם הגגות העירוני "גגות שטוחים", 2015

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

דוגמא: פיתוח והפצה של הנחיות עיצוביות שיאפשרו למצות את הערכים הסביבתיים שגלומים בגגות

בריסטול, מיזם הגגות העירוני "גגות שטוחים", 2015

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

שיקגו

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

שילוב פעילויות תרבותיות במרחב הציבורי ובשטחים פתוחים

מגוון ביולוגי

פסולת ומשאבים

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם המימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?

13 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

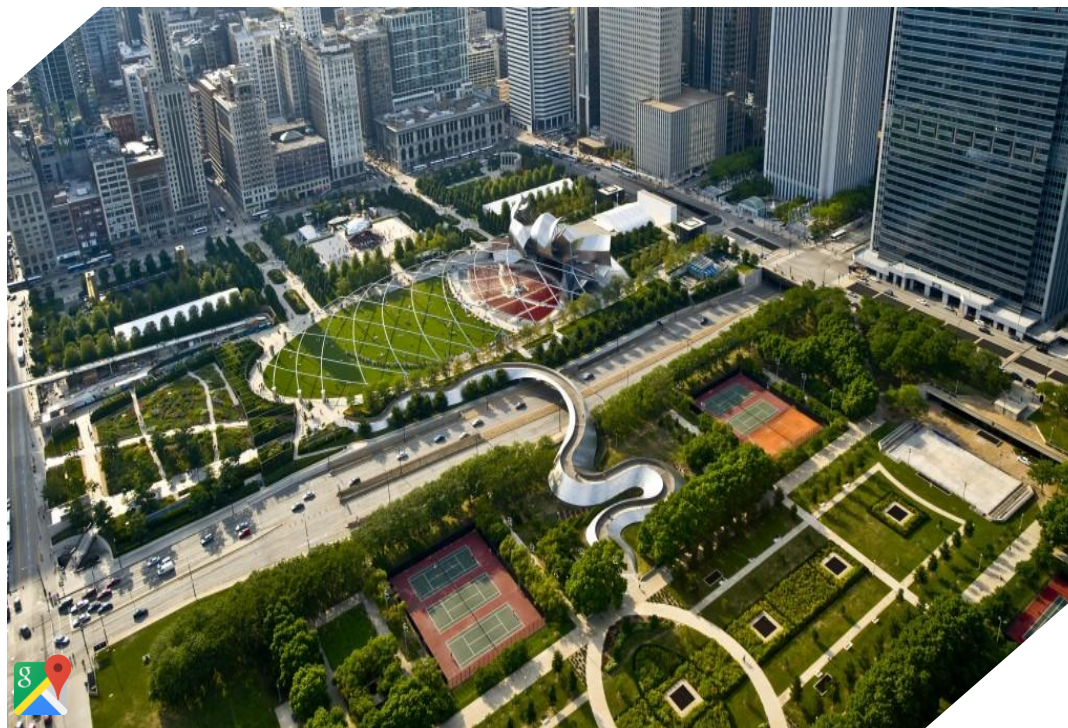
חדשנות ועתיד הערים

הסתגלות לשינוי אקלים וניהול הביקושים למים

דוגמא: Make Way for People – הסבת כבישים וחניות לא מנוצלות לפארקים עירוניים, אזורי מפגש ופעילות ציבורית (למשל, שווקים או מגרשי ספורט)

שיקגו, 2015

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

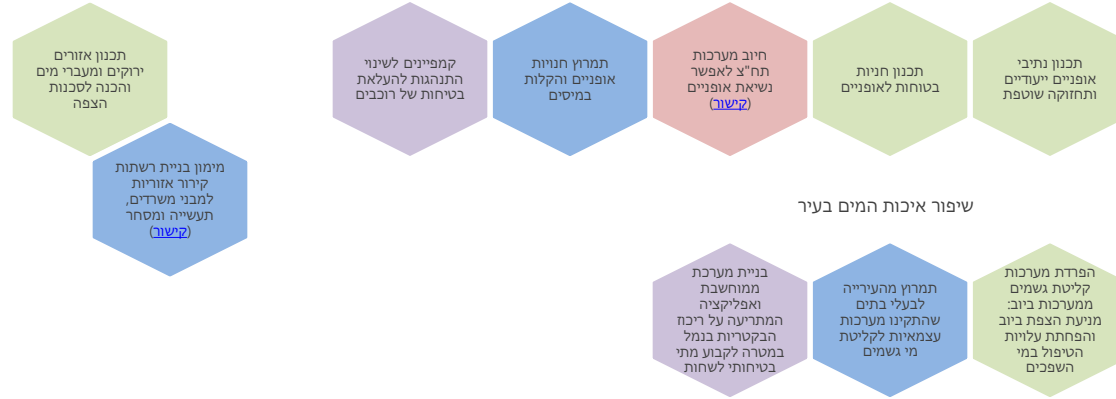
יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

קופנהגן

עידוד רכיבה על אופניים (הפחתת עלויות בריאות ב-0.77 אירו לק"מ רכיבה)

התאמת תשתיות לשיטפונות ומי נגר

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

אוקלנד

התייעלות אנרגטית

12 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

ונקובר

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מערכות ייצור מזון מקומי

התאמת תשתיות לשיטפונות ומי נגר

ניהול הביקושים למים

שאלות מנחות וקריטריונים לבחירת כלי מדיניות

1. הבהרת משמעות כלי המדיניות
2. האם כלי המדיניות מסווג היטב?
3. האם לכלי סיווג כפול: גם תכנוני וגם כלכלי?
4. מי קהל היעד של כלי המדיניות?
5. האם הכלי עוזר לקהל היעד?
6. האם קידום הכלי במנדט המשרד?
7. האם מימוש ביכולת התקציב של המשרד?
8. איפה מימוש הכלי נמצא על רצף הזמן?
9. האם לדחות אותו על הסף?
10. האם לאמץ אותו כמו שהוא?
11. האם לעדכן או לשנות אותו?

14 כלי מדיניות

- - בסמכות המשרד
- - בסמכות רשות מקומית

נטס

תכנון שימושי קרקע, נידודת ואדריכלות תוססת

ערים שמעודדות **יצירתיות**
וחדשנות זוכות לשגשוג כלכלי
ותרבותי אדיר

ריצ'רד פלורידה, עליית המעמד היצירתי, ואיך הוא משנה
את העבודה, הפנאי וחיי היומיום, 2002

כלי מדיניות נבחרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

כלי מדיניות נבחרים, או איך תעדפנו?

צוותי העבודה צמצמו רשימה של למעלה מ-300 כלי מדיניות לרשימה של כ-75 כלים. אבל פורטפוליו של 75 כלים, או פרויקטים, בעלות של מאות מיליוני שקלים הוא רחב ועמוק מדי. היינו צריכים להמשיך ולמקד את הקשב הארגוני, שהוא תנאי הכרחי לקידום תכנית בעולם של משאבים מוגבלים.

לכן, לאחר הצעות הצוותים לפרויקטים, ועדת ההיגוי ויועצים חיצוניים ביצעו תהליך בקרת איכות. התהליך נועד לבחון האם נכללו פרויקטים ברשימה הסופית שאינם מתאימים למשרד בעת הזו, או לחלופין, האם לא נבחרו פרויקטים מרשימת המלאי של 310 הפרויקטים שצריכים להוסיף לרשימה הסופית (תהליך המכונה גם Type I and type II errors). את בקרת האיכות הזו עשינו לפי שלושה כללי האצבע הבאים, שחופפים במידה מסוימת לשאלות המנחות ולקריטריונים לבחירת כלי המדיניות.

כלל ראשון: לבחור היטב את ה"זירה" בה המשרד רוצה להיות. ניתן לכנות את זה בתור "האסטרטגיה המיצובית של המשרד". במילים אחרות, המשרד הוא המשרד להגנת הסביבה ולמרות שתחבורה היא קריטית לאיכות החיים העירונית, מנדט המשרד להתערב ב"זירת התחבורה העירונית" (אוטובוסים, שאטלים, מערכות השכרת אופניים ועוד) מוגבל. זה הדין גם בתשתיות מים או במערכת החינוך. הדימוי של "אוקיינוס אדום -- אוקיינוס כחול" מתאים בהקשר הזה. אין למשרד כוונה לרכז את הקשב שלו והמשאבים שלו באוקיינוס אדום: בשוק רווי או בשוק לא-לו. לכן השקענו במנופים אסטרטגיים מסוימים יותר מאשר באחרים.

כלל שני: להצטיין בתחומים בהם בחרנו להתערב, ובתחומים בהם ניתן לנו המנדט הציבורי להתערב, כמו תכנון פיזי, כמו חינוך לקיימות, כמו בנייה ירוקה. ניתן לכנות את זה בתור "האסטרטגיה העסקית" – פרויקטים שנוגעים לליבת העשייה של המשרד. לכן, תכנית "העיר עובדת" כוללת מיזמים שהמשרד מקדם זה מכבר. המטרה שלנו היא להמשיך להיות מעורבים בהם. להמשיך להוביל, להתמקצע ולהשתפר תוך כדי שינוי.

כלל שלישי: לייצר ערך חדש ללקוחות שלנו, במקרה זה של תכנית "העיר עובדת" מצאנו מספר קבוצות של לקוחות ובכללם ראשי עיר, עובדי רשויות מקומיות, אדריכלי נוף, דור העתיד (סטודנטים) וכמובן, תושבי העיר.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

כלי מדיניות נבחרים, או איך תעדפנו?

לאחר בקרת האיכות ולאחר שצמצמנו 75 פרויקטים ל-64 פרויקטים, סידרנו אותם על רצף הזמן לפי כמה עקרונות נוספים.

העיקרון המרכזי בעת התעדוף היה מיקוד בעשייה וריכוז משאבים. בייזום פרויקטים, לא ניתן שליחידה אחת – מחוז או אגף – יהיו יותר מ-5 פרויקטים חדשים בחציון שהוא מתחיל לקדם (חציון ראשון 2016 הוא חריג). מרגע שהיחמה תוכננה, תוקצבה והוטמעה בתכניות העבודה, ניתן להתניע יחמה חדשה.

עיקרון נוסף לתעדוף היה שכל פרויקט צריך מוביל אחד (owner). השיטה של ניהול מטריציוני – התכנסות של 30 או 40 אנשי מקצוע, מכל קצות הארגון, במטרה לגבש תכנית ולזהות יחמות – לא מתאימה לשלבים המאוחרים יותר של ביצוע, שליטה ובקרה, מדידה והערכה של 60 פרויקטים. לכן, תכנית העבודה לשנים הקרובות מזהה את האגפים המובילים לכל יחמה.

חשוב לזכור שיחמות אסטרטגיות נועדו לצמצם פערי ביצוע. במקרה זה פערי הביצוע הם משני סוגים: פערים של המשרד כארגון ופערים של ערים בישראל – במטרה לספק איכות חיים גבוהה יותר לתושביהן. לפיכך, למעלה ממחצית הפרויקטים הם כלכליים. הם מקצים כספים לרשויות כדי שאלו יצמצמו את פערי הביצוע שלהן.

כך, מתוך 64 כלי המדיניות, 8 הם כלים תכנוניים, 35 כלים כלכליים, 7 כלי חקיקה ו-9 כלים חינוכיים או אינפורמטיביים. 5 כלים נוספים הם "כלליים", פנים-ארגוניים. בנוסף, ביקשנו שלפחות רבע מהפרויקטים יהיו בחזקת "פירות קלים לקטיפה" או - quick wins (QW) - כלומר זולים יחסית ובעלי השפעה מהירה. ואכן, 25% מהפרויקטים מוגדרים בתור QW עם תקציב של 50-100 אלף ש"ח לפרויקט בממוצע.

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגיים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

כלי מדיניות נבחרים ואתגר הביצוע

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מילה על חדשנות

לא ניתן לעסוק היום בסוגיה של עירוניות, של ערים חכמות או של תכנון עירוני בר-קיימה, מבלי להתקל בסוגיה של חדשנות. מטעמים אלו, התכנית קוראת להקמה של צוות משרדי לחדשנות עירונית בדומה לצוותי החדשנות של קרן בלומברג (Bloomberg i-Teams) וכן, לכתיבת מדריך להקמת מעבדות חדשנות עירוניות ולשימוש בטכנולוגיות דיגיטליות לשיפור השירות בערים.

אתגר הביצוע

יש לזכור כי מרגע שתכנית פוגשת את המציאות, או בלשון ציורית, מרגע שהצמיג פוגש את הכביש, שום דבר אינו פועל כמתוכנן: תכניות משתנות, הנחות לא מציאותיות מתאיידות, ומה שעלול להשתבש, להידחות, להתייקר - משתבש, נדחה ומתייקר. התאורטיקן והאסטרטג הצבאי הפרוסי הנודע, קרל פון קלאוזביץ, קרא לזה "חיכוך". בשנת 2006 קפלן ונורטון טענו שבגלל "חיכוך" כ-60% מהארגונים לא הקצו בסופו של דבר משאבים למימוש האסטרטגיות שלהם. אין סיבה לחשוב שתכנית "העיר עובדת" תהיה שונה מכל תכנית אחרת. לכן, חשוב שבעת מימוש התכנית צוותי העבודה ידרשו למספר סוגיות חשובות, כמו למשל: קביעת מדדי ביצוע והצלחה עבור כל פרויקט (KPIs), מיפוי של יחסי תלות ושל "חסמים ומאפשרים" של הפרויקטים השונים, ותכנון הביצוע כולל תכנית הסטת משאבים. חשוב שכל יחידה שניגשת לתכנון היישום תעסוק בסוגיות אלו.

כלי מדיניות נבחרים

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

כללי

מנוף 2. תכנון רשת רחבות רציפה, צפופה ותוססת התומכת בקהילות

מנוף 1. שימוש יעיל בקרקע, עירוב שימושים ורב-תפקדיות של מרחבים ציבוריים

מנוף 3. תכנון המעודד אכלוסיה עירונית מגוונת

מנוף 4. קידום מגוון אמצעי תחבורה וצמצום השימוש ברכב פרטי

כלי מדיניות נבחרים

מנוף 5. עידוד כלכלה עירונית מגוונת ובעלת חוסן כלכלי

מנוף 7. פיתוח ושמירה על טבע עירוני, שטחים פתוחים ומגוון ביולוגי

הקדמה

תהליך העבודה

מונחון

מגמות ואתגרים

עירוניות: חזון ועקרונות

מאפיינים של עירוניות טובה

מנופים אסטרטגיים וכלי מדיניות

כלי מדיניות מהעולם

כלי מדיניות נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן העניינים](#)

כלי מדיניות נבחרים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן](#)
[העניינים](#)

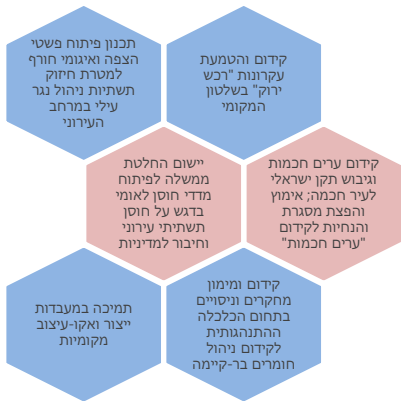
מנוף 8. הטמעת ערכי שקיפות, שיתופיות, חדשנות וגמישות בתהליכי קבלת החלטות מוכוונות תושבים, וביישומן, בממשל המקומי

מנוף 10. קידום אדריכלות בת-קיימה ובנייה ירוקה

מנוף 9. ניהול בר-קיימה של משאבים וחומרים ופיתוח חוסן של תשתיות

גאנט עבודה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

גאונט עבודה

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מונפים
אסטרטגים

וכלי מדיניות

כלי מדיניות
ההעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאונט

חזרה לתוכן
העניינים

סידור שימויות על רצף הזמן

שנה	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10. מנגנון אסטרטגי	0	0	0	0	0	0	0	0	0

מגוף אסטרטגי	כלי מדיניות / פרויקט / מיזם	2015	2016 H1	2016 H2	2017 H1	2017 H2	2018 H1	2018 H2
כללי	הקמה של פורטל באזור המשרד העירונית, שכולל ספר אסטרטגי, ספריית מסמכים, הפניות וקישורים לכוביות הטקסט, מקרי הצלחה בישראל, פירוט התחומים של המשרד לפי מגזרים ומני אמצעי יישום הכובית באגף הכנון	0	0	0	0	0	0	0
1. מימוש יעיל בקרקע עירוני שיטחים ו-רוב-הקרקעות של חומרים ציבוריים	קידום הכובית לתוכנית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
2. הכנון שרובת רציפה, צפופה ומסתת התחנות הקהיליות	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
3. תכנון המעמד אולטימטי עירוני מגוננת	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
4. קידום מגוון אמצעי תחבורה ומגוון שיטחים ברבב פרטי	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
5. עידוד כלכלה עירונית מגוננת ובעלת חוסן כלכלי	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
7. פיתוח ושחרור על טבע עירוני שיטחים	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
8. הטמעת ערכי שקיפות, חדשנות ומגוונות בחברות קבלת החלטות ומגוונות חשבונות, וביישומן בממשל המקומי	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
9. ניהול בר-קיימא על משאבים וחומרים ופיתוח חוסן על השתתפות	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0
10. קידום אדרכליות בת-קיימא ובניה עירונית	קידום הכובית מדינית למימון קונפליקטים בעת עירוב שיטחים (בעיקר בסביבות פיתוח בין משרד הפנים והמשרד להגנת הסביבה) קידום הכובית עירונית להקמה, שיפוץ ואי הפעלה מתחמים עירוניים, כולל "Project for public spaces" (לפי "מסמך המדיניות העירונית") ו"מסמך המדיניות העירונית" (לפי "מסמך המדיניות העירונית"). תחילת מדינת התיישבות יהודי ומדינת עיריית קרקע עירוניים (כולל "לפי סגירת הכובית" של הישגים הקריטיים) בתחום המטרה במחוזות וערים וביצוע כולל קמפיין עירונית	0	0	0	0	0	0	0

תכנון היישום

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

תכנון היישום

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

לאחר בחירת הפרויקטים בכל מנוף אסטרטגי, יש לנקוט בצעדים הבאים להביא ליישום מוצלח של הכלים:

1. מינוי מוביל יישום לכל פרויקט
2. מינוי צוות יישום לכל פרויקט
3. זיהוי "חסמים ומאפשרים" (disabler/enabler) לקידום כל התערבות
4. תקצוב פעילות (כולל תקצוב זמן, גם אם בהערכה גסה) ומחקר תומך (למשל, הערכות עלות-תועלת)
5. דיון בהיבטים של מנגנון תמיכה, התקשרות או רכש, אם זה הנדרש, למשל: (א) התקשרות, (ב) מכרז, (ג) ספק יחיד, (ד) פטור מחובת מכרז / מיזם משותף או, (ה) תמיכה (באמצעות קול קורא, למשל)
6. דיון בהיבטים של התערבות בערים באזורי עדיפות לאומי (לפי סעיף 40ד לחוק עידוד השקעות הון)
7. הגדרת מדדי תוצאה (השפעה) עבור כלי ההתערבות
8. הגדרת זמני ביצוע
9. אישור כלי מדיניות על ידי ועדת היגוי
10. סנכרון עם לוח זמנים (גאנט) ועם תכניות עבודה 2016-2017
11. פרסום התכנית באתר המשרד
12. פגישת סטטוס צוותים בינואר 2016
13. פגישת סטטוס צוותים ביוני 2016

דוגמאות ליעדי ולמדדי עירוניות טובה

קריטריונים ליעדים ולמדדים

1. יעדים ספציפיים, בעלי רמת הפשטה זהה
2. יעדים מדידים, שנשענים על יכולות ניטור, מדידה ובקרה של תשומות, תפוקות ותוצאות (שניתנים להצגה)
3. יעדים שניתן לשייכם למבצע או מוביל (champion)
4. יעדים ריאליסטיים, שניתנים להשגה בזמן מוגדר (תוך שמירה על תמהיל של יעדים לטווח הבינוני והרחוק ויעדים שהם "low hanging fruits")
5. עד כמה שניתן, יעדים שמגשימים גם את מדיי איכות החיים בתחום או בתת-התחום הרלוונטי (למשל, דיור ותשתיות, בריאות, חינוך, ביטחון אישי, פנאי, רווחה או סביבה)

דוגמאות ליעדים מדידים בתחומים שונים

1. להפחית את צריכת הדלק של צי הרכב העירוני ב-10% עד 2020 (ביחס ל- baseline מקומי)
2. לייצר 20 MW חדשים ממקורות אנרגיה מתחדשים על מבני ציבור עירוניים עד 2020
3. להפחית את צריכת המים העירונית ב-2% מדי שנה, עד 2020 (ביחס ל- baseline מקומי)
4. להגיע לדיווח עצמי (מייצג) של 50% נסועה למקום העבודה ולמוסדות החינוך באופניים עד 2020
5. להגיע לדיווח עצמי (מייצג) של 80% הרגשת ביטחון בעת נסיעה על אופניים בעיר עד 2020
6. עד שנת 2030 העיר תפחית את פליטות גזי החממה שלה ב-50% ביחס לרמותיהן ב-1990, וב-70% עד 2050 ביחס לרמותיהן ב-1990
7. עד שנת 2030 בעיר יהיו לפחות 465,000 משרות (ומתוכן שיעור מסוים של "משרות ירוקות")
8. עד שנת 2030 80% מהעובדים במרכז העיר יגיעו למקום עבודתם בעזרת תחבורה ציבורית או אופניים

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

דוגמאות ליעדי ולמדדי עירוניות טובה

דוגמאות ליעדים מדידים בתחומים שונים (המשך)

9. עד שנת 2030 השימוש של תושבי העיר בכלי רכב שאינם פרטיים (לא כולל אופניים) למטרות עבודה יצמח ל-80% (ביחס ל- baseline מקומי; ניתן לקבוע יעד למחולל התחבורה המשמעותי הנוסף, "חינוך")
10. עד שנת 2030 לפחות 10% מהנסיעות בעיר יתבצעו בעזרת אופניים, ו-50% בהליכה
11. עד שנת 2030, כל תושב יהיה במרחק עשר דקות הליכה משווקי מזון טרי, פתרונות טיפול בילדים, שירותי בריאות, חברה ופנאי, ותשתיות למידה ותרבות (ניתן להחליף את האינדקס במדדים פרטניים)
12. עד שנת 2030, כל תושב בעיר יהיה במרחק שלוש דקות הליכה ממסדרונות רציפים ירוקים שמתחברים לחוף הנמל, ולשטחי פארקים
13. להגיע לשיעור של 90% מתושבי העיר שיכולים להגיע תוך 5 דקות הליכה לפארק, חוף ים, נחל או אזור טבעי
14. להכפיל (עלייה של 100%) את מספר החברות (כולל עסקים קטנים ובינוניים) שמעורבות באופן פעיל (ובר-בקרה ומדידה) בירוק פעילויותיהן עד שנת 2020 (ביחס ל- baseline מקומי)
15. עד 2030 העיר תספק 100% מצרכי החשמל שלה באמצעות ייצור מקומי, ו-10% מצרכי המים בעזרת אגירת מים עירונית

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

אחרית דבר

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

אחרית דבר

הקדמה

תהליך
העבודה

מונחון

מגמות
ואתגרים

עירוניות: חזון
ועקרונות

מאפיינים של
עירוניות טובה

מנופים
אסטרטגים
וכלי מדיניות

כלי מדיניות
מהעולם

כלי מדיניות
נבחרים

יישום וגאנט

[חזרה לתוכן
העניינים](#)

מאז "הירושה הגדולה" של ז'ול וורן משנת 1879, וייתכן שאף מלפני כן, אנחנו חולמים על "פרנסוויל" משלנו, עיר מטופחת, ליד הים. עיר שמושתתת על "חופש מאי שוויון, שלום עם שכנותיה, מינהל טוב, תבונה בקרב ותושביה ושפע ורווחה".

כולנו רוצים לגור במקום כזה. אבל כמו בפרנסוויל של ג'ול וורן, אי אפשר פשוט לעבור אליה, צריך לבנות אותה קודם לכן. ובשביל זה צריך חזון, אסטרטגיה ומשאבים. צריך לאפיין אותה וצריך לתכנן אותה טוב: תכנון לבנייה רוויה, צמודת דופן וירוקה, תכנון שיאפשר לצמצם את התלות ברכב הפרטי וללכת בצל, תכנון לעירוב שימושים, ולשימוש יעיל בקרקע. בקיצור, תכנון לאיכות חיים. זו התכלית של ספר פרויקט זה. כפי שאומר מנהל משרד האדריכלים shop והפרופסור מאוניברסיטת קולומביה, וישאן צ'קרבאטי, "המסר ברור למדי: על מנת שערירם יתחרו על הון אנושי, עליהן לשפר את איכות החיים שהן מציעות לתושבים ולעסקים במונחים של עיצוב נהדר, תשתית יעילה, סביבה נקיה ושפע של מגוון תרבותי".

התנועה לאיכות חיים עירונית, אם מותר לכנות כך את אינספור הארגונים וסוכני השינוי שפועלים לתכנון עירוני טוב, רוכשת מומנטום. הקהילה הגדלה של מעצבים, מתכננים, מהנדסים, אדריכלים, סטודנטים ותלמידים שעוסקת בנושא היא אוצר בלום של ידע. החובה של משרדי הממשלה, של ראשי העיר, ושל מנכ"לי הרשויות המקומיות היא לשים את הידע הזה לשימוש.

זו הקריאה האחרונה שספר זה מבקש לקרוא: תכנון לעירוניות טובה, תוססת ובת-קיימה, תכנון שמעודד גמישות, חדשנות ושיפור תוך כדי שינוי, תכנון שכזה נעשה בצורה הטובה ביותר כשהוא פתוח, שיתופי וכולל מומחים מכל התחומים. זה התכנון שכל מקבל החלטות שמשפיע על העיר צריך לשאוף לו. זו הגישה שאימצנו אנו בתהליך העבודה על התכנית, ותמיד יש מקום להרחיב בשיתוף.

בסוף, כנגד אתגרים כבירים; אתגרים דמוגרפיים, סביבתיים-אקולוגיים, כלכליים וחברתיים, הצענו את העיר בתור המוצא היחיד. אבל זה לא בגלל משאלת לב כמוסה שהעיר תעבוד, או בגלל תקווה שהיא תציע פתרונות. זה בגלל שהיא מציעה פתרונות. זה בגלל שהעיר עובדת.

הרחובות ממריאים לאט

הרחוב היפה-היפה יעצר לבסוף בדרך.
השלוה, אטומה וקשה, תחתך כמו חלה לאורכו.
והבוקר הלח יתפחם מברק יחידי. מברקו.

אנשים יתנשמו בכבדות כמו בתם דהרה עתיקה.
תגורת-הבטון של העיר הדוקה, בהחלט הדוקה.
הקירות הכבדים מבינים משהו ונופלים בשתיקה.

על העיר הגוססת בחוץ צונח אור שמש מחלט.
ביום שכזה מן-הסתם בבתים שום תינוק לא נולד.
אף לא מת שום אדם.
ואכן, הרחובות ממריאים לאט.

הרחובות ממריאים אל האור הלבן כמו שטיח-קסמים.
הקירות שנפלו מוקמים איכשהו (אזרחים חכמים).
ולעיר אין ראשית ואין סוף. וכל המבואות חסומים.

ינדיך שרות מן הקיר כמו מלמול של אזוב ירקרק.
ועיניך פורחות כמו פנינים של זכוכית על צואר הברק.
רק ראשך העיף צף באור העמק. ורק פיך שרק.

העיר עובדת

אוקטובר 2015

תכנית אסטרטגית לעירוניות בת-קיימה
המשרד להגנת הסביבה